# UPDATE Kennisbank Diversiteit en Emancipatie (IDEM Stedelijk expertisecentrum voor inclusie, discriminatie en (lhbtiq+) emancipatie) – oktober 2026

**TITEL: De doorwerking van het Nederlands trans-Atlantisch slavernijverleden. Een literatuurstudie over factoren en patronen van betekenis**
AUTEUR(S): Klein, M. van der
Gevel, M. van de
Buiter, N.
Bernabela, J.E.R.
Winter-Koçak, S. de
Gauneau, L.E.
UITGAVE: Utrecht : Verwey-Jonker Instituut, 2026
SAMENVATTING: Dit rapport is een literatuurstudie van het Verwey-Jonker Instituut, uitgevoerd in samenwerking met Movisie, met inbreng van The Black Archives, Zwart Manifest , IZI Solutions en Nederland Wordt Beter. Het doel was om in kaart te brengen hoe het Nederlandse trans-Atlantische koloniale en slavernijverleden volgens wetenschappelijke auteurs en experts doorwerkt in hedendaagse vormen van racisme en discriminatie. De studie baseert zich op bijna 300 wetenschappelijke publicaties en verschillende documentaires die ook de impact van de doorwerking aan de orde stellen. We bespreken in dit rapport welke factoren en patronen uit het verleden nog steeds van betekenis zijn in het heden. In verschillende domeinen werken deze patronen door: in het onderwijs, op de woningmarkt en arbeidsmarkt, in zorg en welzijn en ook in de bureaucratie van overheidsinstanties. Mensen van Kleur, Zwarte mensen en mensen met een migratieachtergrond hebben volgens de literatuur twee à drie keer zo vaak last van discriminatie. Op verschillende manieren: in het onderwijs bijvoorbeeld via onderadvisering, op de woningmarkt worden mensen met een niet-Nederlands klinkende naam minder vaak uitgenodigd voor bezichtigingen. Praktijkonderzoek op de arbeidsmarkt laat hetzelfde fenomeen zien voor sollicitanten; naam en huidskleur spelen hier een rol. In de geneeskunde heerst de Wit-mannelijke norm als het om patiënten gaat. En bij de Belastingdienst, DUO en de politie vindt discriminatoire risicoselectie plaats. In dit rapport worden negen factoren en patronen van betekenis die laten zien hoe het koloniale en slavernijverleden doorwerkt in hedendaagse vormen van racisme en discriminatie. De zwaartepunten in de literatuur liggen op stereotypering, stigmatisering, de Witte norm ende ‘kleurenblindheid’ van de Nederlandse samenleving. Ook ontkenning, social forgetting en het bagatelliseren van het slavernijverleden en hedendaagse discriminatie krijgen veel aandacht inde wetenschappelijke literatuur.
(1.) Rechtvaardiging van vooroordelen door essentialisering en eurocentrische geschiedschrijving
Tijdens het koloniale tijdperk werden raciale verschillen gebruikt om slavernij, koloniale overheersing en maatschappelijke ongelijkheid te legitimeren. Dit gebeurde via raciaal en, aanvankelijk, biologisch essentialisme: het idee dat bevolkingsgroepen van nature bepaalde eigenschappen zouden bezitten. Hoewel biologische rassentheorieën tegenwoordig

wetenschappelijkzijn verworpen, signaleren experts dat vergelijkbare mechanismen voortleven in vormen van cultureel essentialisme, waarbij cultuur wordt voorgesteld als een vaststaand kenmerk dat gedrag, waarden of maatschappelijke positie bepaalt. Hierdoor worden verschillen tussen groepen nog steeds genormaliseerd, is er weinig aandacht voor individualiteit en kunnen ongelijkheden worden gelegitimeerd. Daarnaast wijzen experts op de doorwerking van een eurocentrische manier van geschiedschrijving. Europese perspectieven, ervaringen en belangen stonden in de geschiedschrijving lange tijd in centraal, terwijl de stemmen van gekoloniseerde bevolkingen vaak werden gemarginaliseerd of genegeerd. Deze ongelijkheid in representatie werkt door in de collectieve herinnering en het publieke debat, waarin de ervaringen en perspectieven van gekoloniseerden nog steeds relatief weinig aandacht krijgen.

(2.) Stereotypering en stigmatisering

De in de koloniale tijd ontwikkelde connotaties bij Wit en Zwart, hebben nog steeds effecten. Witheid werd verbonden aan beschaving, superioriteit, burgerschap en macht; Zwartheid aan inferioriteit, dierlijkheid, afhankelijkheid en onderdrukking. Deze negatieve beelden over Zwarte mensen, werken volgens de literatuur nog steeds door in hedendaagse percepties. De stereotypen beïnvloeden niet alleen de beeldvorming over personen, maar ook over wijken en gemeenschappen met een grote populatie mensen van Kleur. Hierdoor worden sociale achterstanden en negatieve associaties ook vandaag de dag steeds weer gereproduceerd.

(3.) Dehumanisering, bestialisering en ridiculisering

Dehumanisering verwijst naar het ontmenselijken van groepen mensen. In de slavernij werden tot slaaf gemaakten behandeld als eigendom of handelswaar. De literatuur beschrijft hoe elementen daarvan voortleven in hedendaagse beeldvorming: bijvoorbeeld in vergelijkingen met dieren (bestialisering), het gebruik van racistische scheldwoorden of stereotypen over fysieke eigenschappen van Zwarte mensen. Dit raakt eveneens aan het belachelijk maken (ridiculiseren) van Zwarte mensen, onder andere door het gebruik van blackface bij zwarte piet tijdens het sinterklaasfeest. Zwarte mensen werden en worden in uiteenlopende culturele en maatschappelijke uitingen voorgesteld als minder menselijk, primitief, exotisch of belachelijk. Dergelijke representaties legitimeren sociale hiërarchieën en dragen bij aan het normaliseren van ongelijkheid en discriminatie.

(4.) Infantilisering, seksualisering en adultificatie

De literatuur beschrijft hoe Zwarte mensen historisch werden voorgesteld als kinderlijk, afhankelijk of niet volledig volwassen. De tegenhanger hiervan is het toeschrijven van volwassen kenmerken aan kinderen van kleur (adultificatie). Dit patroon verwijst dus naar vertekenende manieren waarop Zwarte lichamen en identiteiten worden waargenomen. Ook seksuele stereotypering speelt een rol. Zwarte personen worden vaker geassocieerd met hyperseksualiteit en krijgen te maken met exotische en seksuele stereotypen. Deze processen beïnvloeden zowel maatschappelijke verwachtingen als de behandeling van individuen.

(5.) Dominantie van de Witte norm

De Witte norm fungeert historisch en hedendaags als maatschappelijke standaard waartegen andere groepen worden beoordeeld. Dit uit zich in mechanismen zoals Wit superioriteitsgevoelen white saviorism – het idee dat Witte mensen Zwarte mensen en mensen van Kleur moeten redden. Door de dominantie van de Witte norm worden bepaalde ervaringen, perspectieven en cultuuruitingen als vanzelfsprekend gezien, terwijl andere worden gemarginaliseerd. Dit raakt aan het verschijnsel

dat voorkeur wordt gegeven aan de eigen eurocentrische groep (ingroupfavoritism
). Tegelijkertijd wordt Nederland in zijn nationale zelfbeeld als ‘onschuldig’
en ‘tolerant’ land neergezet, hetgeen volgens de literatuur een uiting is van
Wit onschuldsdenken. Wanneer er vraagtekens worden gezet bij de Witte onschuld,
kan dit Wit ongemak oproepen.

(6.) Institutionalisering van verschil en ongelijke rechtsposities

Wetenschappelijke studies laten zien dat koloniale
hiërarchieën destijds juridisch en bestuurlijk waren vastgelegd. Volgens
diverse auteurs zijn sporen daarvan nog zichtbaar in hedendaagse instituties en
in het beleid. Zij laten zien dat de historisch gegroeide hiërarchieën
verankerd zijn geraakt in wetgeving, burgerschapsrechten en bestuurlijke
structuren. Voorbeelden hiervan zijn verschillen in rechtspositie tussen
Europees en Caribisch Nederland, discussies over achternaamswijzigingen van
namen die tijdens de slavernij werden opgelegd en institutionele discriminatie
binnen uitvoeringsorganisaties. De historische ongelijkheid tussen
verschillende bevolkingsgroepen heeft geleid tot langdurige verschillen in
rechten, erkenning en juridische bescherming.

(7.) Ontkenning en social forgetting van slavernij en discriminatie

Een terugkerend patroon is het negeren , bagatelliseren of ontkennen van zowel
het slavernijverleden als hedendaagse
vormen van racisme en discriminatie. Hieronder vallen ook de ‘kleurenblindheid’
van de Nederlandse samenleving, met uitspraken als ‘ik zie geen kleur’, en het
idee dat racisme niet in Nederland voorkomt. Ook het voorstellen van
kolonialisme en slavernij als een ‘afgesloten hoofdstuk’ uit het verleden is
een belangrijke factor in het ontkenningspatroon. Deze houding verhindert
maatschappelijke erkenning van historische en actuele ongelijkheid en belemmert
daarmee processen van herstel, bewustwording en verandering.

(8.) Structurele vervreemding

Door slavernij, kolonisatie en de dominante positie van de Witte
norm zijn veel Zwarte gemeenschappen vervreemd geraakt van hun taal, (familie
)geschiedenis, cultuur, religie en andere vormen van cultureel en spiritueel
kapitaal. Deze vervreemding wordt versterkt doordat de toegang tot het eigen
verleden vaak beperkt is en culturele toe-eigening plaatsvindt. Volgens de
literatuur ervaren nazaten van tot slaaf gemaakten nog steeds de gevolgen van
deze structurele vervreemding.

(9.) Intergenerationele overdracht

De gevolgen van slavernij beperken zich niet tot degenen die deze systemen direct hebben
meegemaakt. Verschillende auteurs beschrijven hoe ervaringen van onderdrukking
en uitsluiting generaties lang kunnen doorwerken. Dit gebeurt via verhalen,
opvoeding, collectieve herinneringen en sociale interacties. Sommige
publicaties spreken over intergenerationele trauma’s en post-traumatic slavery
syndrome. Tegelijkertijd benadrukken andere auteurs dat ook veerkracht,
weerbaarheid en gemeenschapszin van generatie op generatie worden doorgegeven.

Conclusie:

De onderzochte wetenschappelijke literatuur laat zien dat en hoe het
Nederlandse koloniale en slavernijverleden doorwerkt in hedendaagse vormen van
racisme en discriminatie. Daarbij gaat het om historisch gegroeide denkbeelden,
beeldvorming, machtsverhoudingen en normen die voortleven in het heden en die
het heden ook nog steeds beïnvloeden. De hiërarchische tegenstelling tussen Wit
en Zwart, die Witheid verbond aan beschaving, superioriteit, burgerschap en
machten Zwartheid aan inferioriteit, dierlijkheid, afhankelijkheid en
onderdrukking, heeft nog steeds effecten. Deze historische hiërarchie is niet

verdwenen, zo laat de literatuur zien, en dringt door tot in de haarvaten van de Nederlandse samenleving: instituties, sociale verhoudingen, beeldvorming en alledaagse interacties.
LINK: https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2026/10/124250_Doorwerking-slavernijverleden.pdf
TREFWOORDEN: Discriminatie
Etnische minderheden
Discriminatiebestrijding
Racisme
Antidiscriminatiebeleid
Nederlandse Antillen / Aruba
Suriname
Slavernij
CODE: 011.26

**TITEL: Lhbtiqa+-monitor 2026. De leefsituatie van lhbtiqa+ personen en opvattingen over lhbtiqa+ personen in Nederland**
AUTEUR(S): Brammer, K.
Klijn, A.
Villeneuve, F.de
Kruis, T.
Berg, K. van den
Joemmanbaks, F.
Weegels, E.
Hoeve, R. van der
Werkhooven, J.M. van
UITGAVE: Zoetermeer / Utrecht / Amsterdam : Panteia / Movisie / Ipsos I&O., 2026
SAMENVATTING:
In deze monitor wordt de leefsituatie van lhbtiqa+ personen in Nederland beschreven en vergeleken met die van niet-lhbtiqa+ personen. Ook wordt er gekeken naar opvattingen over lhbtiqa+ personen onder de Nederlandse bevolking. Deze monitor bouwt voort op de vorige lhbtiqa+ monitor uit 2024 (Panteia, Movisie &Ipsos I&O, 2024), en op eerdere monitoronderzoeken die het Sociaal en CultureelPlanbureau (SCP) in de jaren daarvoor uitvoerde en die gericht waren op de leefsituatie van en opvattingen over lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender (lhbt) personen (SCP, 2016; 2018a; 2022a). In de edities van 2024 en2026 wordt de groep lhbt personen uitgesplitst: lesbische, homoseksuele, bi+ en transgender personen. Daarnaast is de monitor sinds 2024 uitgebreid met de groepen non-binaire personen, queer personen, intersekse personen en aseksuele personen, lhbtiqa+ personen van kleur en lhbtiqa+ personen met een beperking .Hierbij moet worden opgemerkt dat er ook non-binaire transgender personen zijn; in dit onderzoek vallen deze personen onder de groep non-binaire personen. De leefsituatie en opvattingen zijn onderzocht middels een online vragenlijst die is uitgezet onder twee steekproeven uit het I&O Research Panel. Bij de interpretatie van deze resultaten dient men er rekening mee te houden dat de resultaten indicatief kunnen zijn omdat niet goed is vast te stellen hoe representatief de resultaten zijn. De kwantitatieve resultaten uit deze vragenlijst zijn aangevuld met duiding en ervaringen uit focusgroepen met personen uit de lhbtiqa+subgroepen en met gegevens uit eerder uitgevoerde grootschalige bevolkingsonderzoeken, waaronder de CBS Veiligheidsmonitor.
De Lhbtiqa+ monitor 2026 is opgedeeld in twee onderdelen. Het eerste deel gaat over de leefsituatie en het welzijn van lhbtiqa+ personen in vergelijking met cis-heteropersonen. In dit deel worden de volgende thema's besproken: sociaaleconomische situatie; gezondheid; onveiligheid en slachtofferschap; ongewenst seksueel gedrag; discriminatie.

Het tweede deel gaat in op opvattingen over lhbtiqa+ personen onder de Nederlandse bevolking. In deze samenvatting benoemen we de belangrijkste en opvallendste bevindingen op basis van de vragenlijstresultaten.

Belangrijkste bevindingen:

Leefsituatie

• Bijna alle lhbtiqa+ groepen, op lesbische en homoseksuele personen na, ervaren een lagere mate van zelfwaardering ten opzichte van cis-hetero personen. Intersekse personen scoren het laagst.
• Lhbtiqa+ personen zijn over het algemeen vaker lid van een vereniging of organisatie ten opzichte van cis-hetero personen.
• Sommige lhbtiqa+ groepen, waaronder intersekse, non-binaire en lhbtiqa+ personen met een beperking, geven vaker aan te weinig geld te hebben tegenovercis-hetero personen.
• Alle lhbtiqa+ groepen geven, in vergelijking met de cis-hetero groep, vaker aan na te denken over wat zij wel en niet doen als het gaat om bijvoorbeeld genderexpressie of affectie tonen in de openbare ruimte.
• Veel lhbtiqa+ groepen zijn gemiddeld minder tevreden met hun sociaaleconomische situatie dan cis-hetero personen.
• Bijna alle lhbtiqa+ groepen, op lesbische en homoseksuele personen na, geven vaker aan psychisch ongezond te zijn ten opzichte van cis-hetero personen.
• Alle lhbtiqa+ groepen hebben vaker suïcidale gedachten gehad dan cis-hetero personen.
• Veel lhbtiqa+ personen ontvangen vaker online haatreacties dan cis-hetero personen. Dit is het hoogst onder transgender en queer personen.
• Bijna alle lhbtiqa+ groepen, op aseksuele personen na, hebben vaker ervaring met online, niet-fysiek en fysiek ongewenst seksueel gedrag.
• Alle lhbtiqa+ groepen hebben in de afgelopen 12 maanden vaker ervaring met discriminatie, ten opzichte van cis-hetero personen. De lhbtiqa+ groepen die discriminatie hebben ervaren geven aan dat het vooral komt door discriminerende opmerkingen, een negatief beeld/stigmatisering (bijvoorbeeld in de media) en door microagressies.Alle ondervraagde lhbtiqa+ groepen geven duidelijk aan zich vaker gediscrimineerd te voelen dan cishetero personen. Terwijl het aandeel dat discriminatie ervaart bij cis-hetero personen 12% is, varieert dit percentage bij de bevraagde lhbtiqa+ groepen tussen 21% tot 57%. Meer dan de helft (57%) van de queer personen geeft aan discriminatie te hebben ervaren in de afgelopen 12 maanden, terwijl het bij trans (43%) en non-binaire (42%) personen iets minder dan de helft is.
• De meeste ervaringen met discriminatie vinden online en op straat plaats; bij iedere lhbtiqa+ groep ervaart minimaal ongeveer een derde dit .
• Discriminatie door andere lhbtiqa+ personen komt bij meerdere groepen in 2026 minder vaak voor dan in 2024.

II. Opvattingen

•In het algemeen is de houding van de Nederlandse bevolking, ten opzichte van seksuele, gender- en seksediversiteit, vergelijkbaar tussen 2024 en 2026. Alleen bij de opvattingen over homoseksualiteit zien we een significante toename van de groep mensen die een neutrale houding aanneemt. Voor elk van de lhbtiqa+ groepen geldt dat de meerderheid van de respondenten (nog steeds) een positieve houding heeft. Zie Figuur 1 voor een samenvatting van de houdingen ten opzichte van verschillende lhbtiqa+ groepen, voor de jaren 2024 en 2026. De resultaten laten duidelijke verschillen zien in de houding ten opzichte van de afzonderlijke groepen, waarbij het minst positief wordt geoordeeld over non-binaire, transgender en intersekse personen.
•Andere punten van zorg zijn dat nog steeds relatief veel mensen aangeven dat bi+, transgender en non-binair zijn modeverschijnselen zijn, en dat ook nog steeds relatief veel respondenten geen relatie zouden willen met transgender, non-binaire, bi+, aseksuele of intersekse personen. Bij diverse stellingen over aseksuele, non-binaire en intersekse personen geven relatief veel respondenten aan, net als in 2024, er niet over na te denken en/of het niet echt goed te weten. Deze bevinding laat zien dat de kennis over en het begrip, of de erkenning van, deze groepen personen in de Nederlandse samenleving nog redelijk beperkt is.

De Lhbtiqa+ monitor 2026 omvat de volgende groepen:
. Cis-hetero personen: mensen die zich identificeren met het geslacht dat hen bij de geboorte is toegewezen en zich aangetrokken voelen tot personen van het‘tegenovergestelde gender’, zoals vrouwen die zich aangetrokken voelen tot mannen en mannen die zich aangetrokken voelen tot vrouwen. In deze monitor gaat het bij deze groep ook om personen die niet intersekse zijn . Oftewel: niet-lhbtiqa+.
. Lesbische personen: vrouwen die zich aangetrokken voelen, seksueel en/of romantisch, tot vrouwen.
. Homoseksuele personen: mannen die zich aangetrokken voelen, seksueel en/of romantisch, tot mannen.
. Bi+ personen: personen die zich aangetrokken voelen, seksueel en/of romantisch, tot meer dan één gender.
.Aseksuele personen: personen die geen of weinig seksuele aantrekking ervaren naar andere personen.
. Queer personen: personen die zich niet kunnen vinden in de gebruikelijke, vaststaande (binaire) kaders en hokjes voor gender en/of seksuele oriëntatie, of deze kaders afwijzen.
. Transgender personen: personen bij wie de genderidentiteit niet (volledig)overeenkomt met het geslacht dat bij de geboorte werd toegewezen.
LINK: https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2026-10/Rapport-Lhbtiqa+-monitor-2026.pdf
TREFWOORDEN: Biseksualiteit
Homoseksualiteit
Leefsituatie
Transseksualiteit
Discriminatie
Meldpunten
CODE: 005.26

**TITEL: Achter de façade. Strategische normalisering vanuit de rechts-extremistische beweging**
UITGAVE: Den Haag : Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) / Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), 2026
SAMENVATTING: Publicatie. Bij rechts-extremisme staan ongelijkwaardigheid op basis van huidskleur en de overtuiging van witte superioriteit centraal. De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) constateren in een gezamenlijke analyse dat rechts-extremisten proberen om dit gedachtegoed te normaliseren. Dit doen zij door het strategisch beïnvloeden van maatschappelijke domeinen en de discussies die daar worden gevoerd. In deze analyse wordt op basis van open bronnen en inlichtingen van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) beschreven hoe rechts-extremisten proberen hun gedachtegoed te normaliseren. Rechts-extremisten krijgen de afgelopen jaren vaker toegang tot verschillende maatschappelijke domeinen en de discussies die daar worden gevoerd. Met deze analyse willen de NCTV en de AIVD de kennis en het bewustzijn over de strategie van normalisering die een deel van de Nederlandse rechts -extremisten voert vergroten, zodat organisaties, instituties en de samenleving de weerbaarheid ertegen kunnen versterken. In het rechts-extremistisch gedachtegoed staan vermeende witte superioriteit en haat jegens mensen met een migratieachtergrond en andersdenkenden centraal. Het rechts-extremistische landschap in Nederland bestaat uit los georganiseerde netwerken van personen en groepen die zowel online als offline actief zijn. Vaak bestaan deze groepen uit enkele tientallen leden, van wie er meestal slechts enkelen tot de kernleden

behoren. Kernleden zijn de leiders en de meer actieve leden die activiteiten opzetten en bezoeken. Daarnaast kunnen rechts-extremisten online een groot publiek bereiken zonder zich formeel te organiseren of fysiek bij elkaar te komen. Binnen het rechts-extremisme worden influencers en contentmakers daardoor steeds belangrijker. Vooral kernleden van rechts-extremistische groepen en sommige andere invloedrijke rechts-extremisten werken bewust aan een normaliseringsstrategie, die overigens niet in detail is uitgewerkt en evenmin strak gecoördineerd wordt uitgevoerd. Andere rechts-extremisten zijn zich veelal bewust van het doel van de strategie: het gangbaar worden van het gedachtegoed, het acceptabel worden van de extremisten zelf. Uitgangspunt van de strategie is metapolitiek: het beïnvloeden van culturele, intellectuele, politieke en publieke domeinen. Rechts-extremisten die bewust werken aan normalisering van hun gedachtegoed doen aan façadepolitiek: ze presenteren een verhulde versie van hun denkbeelden, waardoor ze voor een grotere groep mensen acceptabeler ogen. Ze zijn zich ervan bewust dat er meer ruimte ontstaat om hun ideeën daadwerkelijk te verwezenlijken als deze breder zijn geaccepteerd.Het gedachtegoed van rechts-extremisten staat haaks op de waarden van onze democratische rechtsorde. Deze waarden vormen de basis van de vrije samenleving waarin mensen met verschillende meningen, geloofsovertuigingen en culturele achtergronden in vrijheid en gelijkheid samenleven. Door hun gedachtegoed te normaliseren willen rechts-extremisten de democratische rechtsorde afbreken en uiteindelijk een witte etnostaat stichten. Rechts-extremisten gebruiken onze democratische rechtsorde en haar grondrechten als de vrijheid van meningsuiting en het demonstratierecht voor hun antidemocratische doeleinden. Ze zetten deze democratische middelen in om maatschappelijke tegenstellingen op de spits te drijven en verschillende democratische processen te ondermijnen.Het proces van normalisering wordt versterkt door veelvuldige verspreiding en herhaling van de boodschap. Als mensen steeds opnieuw binnen verschillende domeinen geconfronteerd worden met rechts-extremistische uitingen kan de initiële weerstand daartegen afnemen. Daarnaast zullen mensen die ontvankelijk zijn voor rechts-extremistische ideeën deze eerder overnemen als ze herhaaldelijk aan deze ideeën worden blootgesteld. Bij de verhulde versie van het gedachtegoed is het risico daarop groter, omdat de initiële weerstand hiertegen lager is.
Strategische normalisering door rechts-extremisten komt tot uiting bij verschillende activiteiten:

- Beïnvloeden van het online debat en propaganda in publieke ruimte. Zowel op besloten als open online platformen worden grote hoeveelheden onversneden maar ook verhulde racistische uitingen verspreid. Dit gebeurt in allerlei vormen, zoals teksten, citaten, foto's, video's, cartoons en memes. Rechts-extremisten verspreiden ook desinformatie en complottheorieën, zoals de 'omvolkingstheorie'. Offline verspreiden ze hun gedachtegoed in de vorm van stickers en graffiti of via publieke acties die meer aandacht genereren.
- Aansluiten bij en kapen van demonstraties. Dit gaat vaak om demonstraties gericht tegen het vreemdelingenbeleid of de komst van een asielzoekerscentrum. Wanneer rechts-extremisten ongehinderd kunnen aansluiten bij demonstraties krijgen ze een kans om hun ideeën vrijelijk te verspreiden. Dat geeft legitimiteit aan hun geluid tijdens de demonstratie,in de hieraan gerelateerde online discussies en eventuele media- en politieke aandacht erna.
- Internationale samenwerking en toenadering tot uiterst rechts. De vermenging van rechts-extremisten en uiterst rechtse politici, opiniemakers en influencers op (internationale) bijeenkomsten draagt bij aan de normalisering van rechts

-extremistisch gedachtegoed, zeker als de extremistische uitgangspunten niet worden weersproken of zelfs worden omarmd door deelnemers die niet rechts -extremistisch zijn. Het overnemen van rechts-extremistische terminologie geeft rechts-extremisten toegang tot een discussieplatform waar ze als legitieme gesprekspartners kunnen optreden en waar ze hun gedachtegoed verder kunnen verspreiden.
• Beïnvloeding van politieke partijen van binnenuit. Rechts -extremisten worden in Nederland niet alleen lid van politieke partijen, maar proberen ook functies binnen die partijen te bekleden. Ze richten zich daarbij op partijen op de uiterste rechterflank van het politieke spectrum. Het is niet zo dat alle rechts-extremisten die bij bovenstaande activiteiten betrokken zijn dit doen omdat ze bewust bij willen dragen aan normalisering. Wel kunnen deze activiteiten leiden tot normalisering van rechts-extremistisch gedachtegoed, ongeacht of dat wel of niet het doel was.Rechts-extremisten claimen ruimte in het publieke en politieke domein en misbruiken deze voor hun eigen doeleinden. Weerbaarheid hiertegen is van wezenlijk belang om te voorkomen dat onze democratische rechtsorde sluipenderwijs wordt afgebroken door extremisten.
LINK: https://www.aivd.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2026/09/22/achter-de-acade-strategische-normalisering-vanuit-de-rechts-extremistische-beweging/achter-de-fa-ade-strategische-normalisering-vanuit-de-rechts-extremistische-beweging.pdf
TREFWOORDEN: Rechts-extremisme
Radicalisering
Internet
Racisme
Nederland
CODE: 054.26

**TITEL: Tien jaar later. Ontwikkelingen in de maatschappelijke positie van Syrische vluchtelingen in Nederland**
AUTEUR(S): Maliepaard, M.
Nooitgedagt , W.
Dagevos, J.
Vrolijk, P.
Driessen, Z.C.
Nicolaas, H.
Leeuwen, L. van
Barsegyan, V.
Geenen, M.
Tamimy, Z.
UITGAVE: Den Haag : Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) - Ministerie van Justitie en Veiligheid , 2026
SAMENVATTING: In deze studie is onderzocht hoe de maatschappelijke positie en leefsituatie van Syrische Nederlanders zich in de afgelopen tien jaar na hun aankomst in Nederland heeft ontwikkeld en welke factoren hierbij een rol spelen. Deze studie maakt deel uit van het Longitudinaal Onderzoek Cohort Statushouders (LOCS). Het LOCS heeft als doel om de maatschappelijke positie en leefsituatie van (voormalige) statushouders te beschrijven en te verklaren. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van twee databronnen. Voor hoofdstukken 1, 3, 4 en 5 is gebruik gemaakt van de vier waves van het surveyonderzoek Nieuwe Statushouders in Nederland (NSN-survey), uitgevoerd in 2017, 2019,2022, 2024 onder dezelfde Syrische Nederlanders. Op basis van deze

gegevens kunnen de auteurs uitspraken doen over de groep die tussen 1 januari 2014 en 1 juli 2016 een verblijfsvergunningasiel heeft gekregen. Naast surveygegevens maken is gebruik gemaakt van een door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) samengesteld bestand van gekoppelde registergegevens, waarmee wede positie van alle Syriërs die tussen 2014 en medio 2016 een status kregen kunnen volgen tot eind 2023. De registerdata vormen de basis voor hoofdstuk 2. In de hoofdstukken worden uiteenlopende analysestrategieën toegepast, afhankelijk van de onderzoeksvraag. In de betreffende hoofdstukken worden deze analyses verder toegelicht. In deze studie is op verschillende manieren onderzoek gedaan naar de ontwikkelingen in de maatschappelijke positieverwerving en leefsituatie van Syrische Nederlanders die rond 2015i n Nederland een verblijfstatus hebben gekregen.

**Hoofdstuk 1** - Tien jaar later. Positieverwerving van Syrische Nederlanders in cijfers Mieke Maliepaard (WODC), Wybren Nooitgedagt (WODC/EUR), Jaco Dagevos (SCP/EUR)

In dit hoofdstuk worden ontwikkelingen in de maatschappelijke postieverwerving en leefsituatie in de eerste tien jaar na aankomst in Nederland in beeld gebracht. De ontwikkelingen blijken per onderzochte dimensie sterk te verschillen, waarbij er duidelijk onderscheid te zien is tussen taal en werk enerzijds, en de andere dimensies.

De bevindingen wijzen op een dynamische beginfase waarin op het terrein van taal en werk veel groei zit. In de eerste drie jaar, wanneer de meeste mensen bezig zijn met inburgeren, is sprake van een sterke toename in Nederlandse taalvaardigheid. Deze toename vlakt daarna af, zowel bij mensen die goed Nederlands spreken als bij mensen die nog veel moeite hebben met Nederlands. Na afronding van de inburgering maken veel mensen de stap naar werk, vinden ze banen op hoger niveau, en hebben ze steeds vaker vaste banen. De sterkste groei zit in de eerste jaren na de inburgering. Op andere terreinen zien de auteurs minder gunstige ontwikkelingen. In de loop der jaren voelen steeds meer Syrische Nederlanders zich eenzaam en het blijft het slecht gesteld met de mentale gezondheid. De sociale contacten nemen over de tijd af. Deze bevindingen laten zien dat veel Syrische Nederlanders niet kunnen terugvallen op functionele netwerken en dat maakt dat zij in combinatie met een vaak slechte mentale gezondheid een kwetsbare maatschappelijke positie innemen.Er zijn grote verschillen in positieverwerving tussen groepen. Mensen die jonger waren bij aankomst in Nederland, maken zich de taal veel makkelijker eigen en maken veelal de stap naar werk. Ook zijn zij minder vaak eenzaam en hebben grotere sociale netwerken dan ouderen. Het opleidingsniveau van mensen voordat zij naar Nederland kwamen, maakt verschil op het gebied van taal en werk. Vooral mensen met maximaal basisonderwijs verschillen van de overige groepen: zij hebben veel meer moeite met het spreken van Nederlands en het vinden van een baan. Ondanks de verschillen tussen de groepen, zijn de ontwikkelingen door de tijd in hoge mate vergelijkbaar. Tussen mannen en vrouwen zien we in het bijzonder verschillen op het terrein van werk. Met name Syrisch-Nederlandse mannen zijn er in de afgelopen 10 jaar in geslaagd om in groten getale aan het werk te komen, maar voor vrouwen geldt dit minder. Een derde van de Syrisch -Nederlandse vrouwen heeft een baan. Hoewel die participatie nog licht toeneemt, is het niet te verwachten dat zij het niveau van vrouwen in de algemene bevolking zullen benaderen.

**Hoofdstuk 2**. Loopbaanontwikkeling van Syrische Nederlanders. Paula Vrolijk, Zoë Driessen, Han Nicolaas, Lisanne van Leeuwen (CBS)

De arbeidsparticipatie onder Syrische Nederlanders neemt toe naarmate zij langer in Nederland verblijven, maar deze stijging vlakt de laatste jaren af. Onduidelijk is of deze stabilisatie betekent dat dezelfde personen langdurig

werk behouden, of dat er sprake is van een onderliggende dynamiek van mensen die werk vinden en anderen die werk weer kwijtraken. De arbeidsloopbaan van Syrische Nederlanders kan niet op voorhand worden opgevat als een lineair proces, maar als een traject waarinverschillende fases elkaar opvolgen en waarin vroege ervaringen (zoals het langdurig volgen van onderwijs) invloed kunnen hebben op latere arbeidsdeelname. We onderzoeken dit door middel van een sequentieanalyse. Daarbij wordt niet alleen gekeken of zij aan het werk zijn, maar vooral hoe hun arbeidsloopbanen zich ontwikkelen. De analyse laat zien dat er zes loopbaantrajecten te onderscheiden zijn (zie figuren). Concluderend zijn er duidelijke verschillen tussen Syrische Nederlanders in individuele loopbaantrajecten en verhullen geaggregeerde cijfers de hoge mate van diversiteit in de loopbanen.

**Hoofstuk 3** – Verborgen verhalen: Sociale mobiliteit van Syrische Nederlanders op de lange termijn
Vardan Barsegyan, Mees
Geenen & Zenab Tamimy (WODC)
Het onderzoek laat zien dat Syrische Nederlanders verschillende patronen van positieverwerving kennen op economisch, sociaal en cultureel gebied. Er worden vijf participatiegroepen onderscheiden: één groep met relatief hoge participatie op alle dimensies, drie groepen die vooral op één dimensie participeren en één groep met relatief weinig participatie op alle dimensies. Deze participatiegroepen ontstaan enkele jaren na aankomst in Nederland. Gedurende de onderzoeksperiode bewegen mensen regelmatig tussen de groepen. Bij ongeveer de helft tot twee derde van de Syrische Nederlanders is sprake van sociale mobiliteit. Opwaartse mobiliteit betekent een overgang naar een groep met meer participatie, terwijl neerwaartse mobiliteit een overgang naar een groep met minder participatie inhoudt. Overgangen tussen groepen met een vergelijkbaar participatieniveau worden gezien als horizontale mobiliteit .Vooral mensen in de beperkte en meervoudige participatiegroepen veranderen relatief weinig van positie. Wie vroeg veelvuldig participeert, blijft dit vaak doen, terwijl mensen met beperkte participatie vaak beperkt blijven participeren. Vrouwen en ouderen hebben bovendien een kleinere kans op opwaartse mobiliteit dan mannen en jongeren. Ongeveer tien jaar na aankomst bevinden vrouwen zich vaker in de beperkte participatiegroep en minder vaak in de economische participatiegroep. Ouderen bevinden zich vaker in de culturele en minder vaak in de economische of meervoudige participatiegroep.Ook omstandigheden rond de migratie en integratie spelen een rol. Een langer verblijf in opvanglocaties of meerdere overplaatsingen hangen vooral in de eerste jaren na huisvesting samen met minder participatie, al verdwijnen deze effecten na verloop van tijd. Een hoger opleidingsniveau vóór migratie en het behalen van het inburgeringsdiploma vergroten daarentegen de kans om in de meervoudige participatiegroep te blijven.De bevindingen wijzen erop dat verschillen in participatie al vroeg ontstaan en daarna vaak blijven bestaan. Vooral kwetsbare groepen ervaren minder opwaartse sociale mobiliteit. Daarom is volgens het onderzoek vroegtijdig en gericht beleid nodig om participatie te bevorderen en ongelijkheid te verkleinen, met bijzondere aandacht voor vrouwen, lager opgeleiden en ouderen.

**Hoofdstuk 4** – De invloed van de woonregio op het leven van Syrische Nederlanders over de tijd Kasper Otten (WODC/EUR)
Vanwege het huisvestingsbeleid wonen statushouders gespreid over Nederland en kunnen ze niet kiezen waar ze worden geplaatst. Dit hoofdstuk onderzoekt of en hoe de woonregio van invloed is op de kans om mee te doen in de samenleving. Hierbij wordt gekeken naar vier centrale dimensies van het leven van statushouders:

arbeidsparticipatie, taalvaardigheid, mentale gezondheid, en sociale contacten. De woonregio blijkt van invloed op elk van de vier dimensies – waar statushouders geplaatst worden heeft dus invloed op hun participatiekansen. Deze invloed is over het algemeen klein, maar niet verwaarloosbaar. Er zijn duidelijke verschillen tussen dimensies in wanneer de regio van invloed is. In regio's met meer Nederlanders zonder migratieachtergrond en veiligere regio's is de taalvaardigheid hoger. Zij kunnen in die regio's waarschijnlijk makkelijker in aanraking komen met de Nederlanders, wat goed is voor hun taalvaardigheid. De invloed van de woonregio is vooral merkbaar in de beginperiode, de fase waarin mensen bezig zijn met de inburgering.

**Hoofdstuk 5** – Oorzaak of gevolg? Mentale gezondheid als randvoorwaarde én resultaat van participatie Zenab Tamimy (WODC)

Het is niet goed gesteld met de mentale gezondheid van veel Syrische Nederlanders (zie H1). In dit hoofdstuk wordt gekeken in hoeverre (problemen op het gebied van) mentale gezondheid gevolgen hebben voor participatie van Syrische Nederlanders, en in hoeverre zij juist voortkomen uit participatie. Uit de resultaten blijkt beide: mentale gezondheid beïnvloedt participatie, én participatie heeft invloed op de mentale gezondheid , maar de invloeden verschillen wel per fase en domein. Kort na aankomst hebben vooral thuisgevoelens invloed op mentale gezondheid. Statushouders die zich vlak na vergunningverlening meer thuis voelen in Nederland, zijn beter beschermd tegen mentale problematiek. Opvallend is dat deze relatie zich in latere fases omdraait: op middellange termijn zorgt een goede mentale gezondheid er juist voor dat mensen zich meer thuis voelen in Nederland. Op lange termijn zien we vooral de invloed van economische participatie: acht jaar na vergunningverlening heeft vooral de financiële situatie invloed op de latere mentale gezondheid. Ook deze relatie blijkt wederkerig, maar dan vooral in de vroege fase: statushouders die vroeg na aankomst mentaal gezonder zijn, staan er later financieel beter voor.

Over discriminatie: Waar in 2017 Nederland nog met een ruime 8,5 beoordeeld werd, is dit cijfer geleidelijk aan gedaald naar een 7,5 in 2024. In 2017 gaf een derde van de Syriërs hun leven in Nederland een 10. In 2024 gold dat nog "slechts" voor 13%. Tegelijkertijd is het beeld nog steeds zeer positief, maar een op de tien Syrische Nederlanders beoordeelt het leven in Nederland lager dan een zes. Ter vergelijking, van de algemene Nederlandse bevolking beoordeelt 27% dit met een onvoldoende. De daling in tevredenheid met het leven in Nederland gaat gepaard met een geleidelijke toename in de ervaren discriminatie: een groeiende groep Syrische Nederlanders geeft aan zelf te maken te hebben gehad met discriminatie door Nederlanders. In de eerste jaren na aankomst waren er maar weinig mensen die aangaven in Nederland zelf te maken te hebben gehad met discriminatie (10%). In 2024 is dat aandeel toegenomen tot 25%. Wel is het aandeel Syrische Nederlanders dat vaak of zeer vaak discriminatie ervaart (4% in 2024) beduidend lager dan bij andere migrantengroepen in de Nederlandse samenleving. Net als bij andere migrantengroepen zijn het vooral de jongeren en hoger opgeleiden die meer discriminatie door Nederlanders ervaren. Dit is in lijn met de integratieparadox, die stelt dat juist mensen die veel participeren in de samenleving meer uitsluiting ervaren. Hoewel er geen direct vergelijkbare cijfers zijn, blijkt uit onderzoek van het CBS dat 22% van de buiten Europa geboren mensen discriminatie op het werk hebben meegemaakt in het afgelopen jaar (CBS, 2023). 38% van de werkende Syrische Nederlanders heeft discriminatie ervaren op het werk; 45% van de Syrische Nederlanders heeft ervaringen van

discriminatie in minimaal een van de andere institutionele contexten, zoals discriminatie door de verhuurder, door de gemeente, politie, docenten of de huisarts. Het is belangrijk te vermelden dat het aandeel mensen dat vaak- of zeer vaak discriminatie door instituties heeft ervaren zeer laag is (5% op werk, 9% in andere contexten). Weer geldt dat jongeren en hoger opgeleiden meer institutionele discriminatie ervaren.
LINK: https://repository.wodc.nl/bitstreams/19af1864-0722-4837-8051-cc27b7f9983b/download
TREFWOORDEN: Vluchtelingen
Asielprocedure
Vluchtelingenbeleid
Huisvestingsbeleid
Inburgering
Huisvesting
Arbeid - Werkgelegenheid
Opvangcentra
Maatschappelijke positie
Discriminatie
CODE: 162.26

**TITEL: Vrijheid van geslacht : Een Onmenselijke Wet. Getuigenissen van schadeen leed veroorzaakt door de voorwaarden in de wet op de wijziging van geslachtsregistratie in in Nederland, 1985-2014. Onderzoeksrapport**
AUTEUR(S): Bavel, M. van
Hülksken, M.
Bosveld, L.
UITGAVE: Nijmegen : Radboud Universiteit, 2026
SAMENVATTING: Onderzoek naar het leed veroorzaakt door de voorwaarden in de wet op de wijziging van geslachtsregistratie in Nederland zoals die gold in de periode 1985-2014. De oude transgenderwet (de voormalige wet op de wijziging van geslachtsregistratie) bood de mogelijkheid om de wettelijke geslachtsregistratie zoals die bij geboorte was vastgelegd aan te passen, een wijziging die voor veel mensen van levensbelang was. Zonder het juiste geslacht op hun documenten was het bijvoorbeeld moeilijk om te studeren of aan werk te komen, sociale relaties aan te gaan en te reizen. Mensen kwamen door niet passende documenten bovendien in onveilige situaties terecht en hadden vaak het gevoel dat hun leven stilstond. Maar aan het wijzigen van je registratie waren in de periode 1985-2014 strikte en ingrijpende wettelijke eisen verbonden. Om in aanmerking te kunnen komen voor een geslachtsregistratiewijziging moest iemand onomkeerbaar onvruchtbaar zijn gemaakt, ongehuwd zijn (en dus vaak gedwongen gescheiden) en "aan het wensgeslacht aangepast voor zover dat medisch of psychologisch verantwoord was". De uiteindelijke wijziging van de geslachtsregistratie kon bovendien alleen aangevraagd worden met een bijgeleverde deskundigenverklaring van bevoegde artsen en psychologen. De rechter beoordeelde vervolgens of de duurzame overtuiging voldoende vaststond en aan de wettelijke voorwaarden was voldaan. Door deze eisen – de voorwaarden van de wet - onderging een groep mensen tussen 1985 en 2014 operaties en behandelingen, die ze zelf niet of op dat moment niet wilden ondergaan, anderen wachtten door de wet noodgedwongen jarenlang met het aanpassen van hun documenten. Het Nederlandse kabinet maakte op 27 november 2021 excuses voor het leed dat transgender en intersekse personen door de oude transgenderwet is

aangedaan. Naar aanleiding van deze excuses is een onderzoek uitgevoerd door onderzoekers van de Radboud Universiteit. Het resultaat is dit onderzoekrapport. Dit rapport onderzoekt, op basis van interviews met getroffenen, hoe de wet en haar voorwaarden hebben ingegrepen in de levens van trans en intersekse personen en welke vormen van schade, dwang en verlies van autonomie zij hebben ervaren. Het is opgesteld door onderzoekers van de Radboud Universiteit, verbonden aan het Radboud Institute for Culture & History (rich), in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (ocw), directie Emancipatie. Het ministerie beoogt hiermee inzicht te krijgen in de ervaringen, de schade en het leed onder de voormalige wet om zo de maatschappelijke erkenning van de gevolgen voor getroffenen te vergroten.Het rapport is gebaseerd op achtentwintig diepte-interviews met vierentwintig trans en vier intersekse personen. Met een oral history-methode zijn individuele ervaringen systematisch en in samenhang geanalyseerd, waardoor bredere patronen van schade en leed zichtbaar werden.

Hoofdstuk 1 verkent hoe de wet op de wijziging van geslachtsregistratie met haar voorwaarden in 1985 tot stand kwam. Het hoofdstuk toont aan hoe de wet op de wijziging van geslachtsregistratie geen eenduidige ‘tijdsgeest’ reflecteerde, maar juist ontstond binnen een complexe wisselwerking tussen medische denkkaders en praktijken, juridische overwegingen en politieke besluitvormingsprocessen. Sinds de jaren 1970 was er ruimte ontstaan om medische behandeling en juridische erkenning als één samenhangend traject te zien. Het medisch-psychiatrische denkkader waarin ‘transseksualiteit’ als geestesziekte werd geclassificeerd, was hierbij richtinggevend. Na arresten van de Hoge Raad in 1973 en 1975, waarin werduitgesproken dat geslachtsregistratie niet langer via bestaande bepalingen kon worden gewijzigd, ontstond juridische urgentie voor nieuwe wetgeving. Op basisvan stukken van de Gezondheidsraad (1976-1985) en parlementaire documenten (1982-1985) laat het hoofdstuk zien hoe er gedebatteerd werd over lichamelijkeintegriteit, mensenrechten, zelfbeschikking, proportionaliteit van ingrepen en de rol van behandelaars. Minder absolute voorwaarden zijn door de Gezondheidsraaden betrokken politici overwogen én verworpen. Dit onderzoek toont aan dat er zowel binnen de Gezondheidsraad alsook in het parlement fundamentele bedenkingen zijn geweest tegen de in 1985 ingevoerde wet. De wet van 24 april 1985 was het resultaat van politieke keuzes. Deze wet koppelde een geslachtsregistratiewijziging aan dwingende voorwaarden en maakte deze wijziging afhankelijk van een medisch traject, met behandelaars in een sleutelpositie voor beoordeling, behandeling en de wettelijk vereiste deskundigenverklaring.

Hoofdstuk 2 laat zien hoe een niet-passende geslachtsregistratie het dagelijks leven van de geïnterviewde trans en intersekse personen negatief beïnvloedde en waarom het kunnen wijzigen van de geslachtsregistratie voor hen van groot belang was. Momenten waarop mensen zich moesten legitimeren met niet-passende documenten waren vaak risicosituaties met misgendering, outing en discriminatie tot gevolg. Dit had grote gevolgen voor onderwijs en diploma’s, toegang tot werk en inkomen en alledaagse handelingen zoals OV-controles, het tonen van een ID of het ontvangen van post. Reizen naar het buitenland werd uitgesteld of vermeden vanwege verhoogde risico’s, terwijl huwelijk en relaties werden gestuurd of onder druk kwamen te staan door juridische vereisten. Om te kunnen functioneren kozen geïnterviewden soms voor strategieën zoals een officiële voornaamswijziging of het handmatig aanpassen van kopieën van identiteitsbewijzen. Tegelijk blokkeerde een onjuiste registratie in een aantal gevallen toegang tot passende voorzieningen. Het

verkrijgen van correcte documenten werd ervaren als officiële erkenning, hoewel sommige beperkingen bleven zolang eerdere registraties in diploma's en overheidsdatabases zichtbaar waren. De ervaringen van de geïnterviewden laten zien dat geslachtsregistratie geen administratieve formaliteit is, maar diep ingrijpt in het functioneren, de veiligheid en het gevoel van bestaansrecht van betrokkenen.Hoofdstuk 3 toont de ervaringen van de geïnterviewde trans personen met de medische ingrepen en behandelingen die samenhingen met de wettelijke voorwaarden en welke vormen van schade, leed en verlies van autonomie in hun ervaringen naar voren komen. Het hoofdstuk laat zien hoe de wet op de wijziging van geslachtsregistratie en de medische praktijk verstrengeld waren en samen ingrepen in het leven en lichaam van de geïnterviewde trans personen.
De onderstaande punten vatten de belangrijkste bevindingen samen die uit de interviews naar voren kwamen over de wisselwerking tussen wetgeving, medische praktijken ervaren schade:
-(1) Toegang tot geslachtsregistratiewijziging was afhankelijk van het ondergaan van medische ingrepen. Om aan de wettelijke voorwaarden van lichamelijke aanpassing en onomkeerbare onvruchtbaarheid te voldoen, moesten mensen zich wenden tot gespecialiseerde transzorg. Veel geïnterviewden zochten deze zorg echter niet enkel om juridische erkenning: zij beschreven urgente en existentiële nood aan genderbevestigende behandeling. Geslachtsregistratiewijziging en medische zorg raakten zo vanaf het begin met elkaar verstrengeld.
-(2) Binnen de transzorg belandden de geïnterviewden in een gefaseerd en vastomlijnd traject. De toegang tot genderbevestigende behandeling én de wettelijke vereiste ingrepen werd bepaald door een diagnostisch oordeel ('groenlicht'), gevolgd door hormoonbehandeling en een periode van sociale rolwisseling ('real-life test') en daarna chirurgie. De voortgang van het traject lag in de ervaring van de geïnterviewden bij behandelaars: toegang tot opeenvolgende fases hing af van hun oordeel en timing. Ingrepen werden in een opgelegde volgorde aangeboden. Geïnterviewden ervoeren hierin weinig ruimte voor alternatieven of eigen tempo.
-(3) Diagnostiek was gebaseerd op een normatief beeld van 'transseksualiteit': diepe afkeer van het geboortegeslacht, uitgesproken wens tot ingrijpende lichamelijke aanpassing, inbedding in een heteronormatief, binair gendersysteem en bereidheid het vaste medische traject te volgen werden verwacht. Wie niet aan dit profiel voldeed (bijvoorbeeld geen wens had tot genitale chirurgie of homoseksualiteit benoemde) ervoer vertraging en vreesde geen toegang te krijgen tot medische behandeling.
-(4) De norm van zo ver mogelijke lichamelijke aanpassing – in wetgeving én medische praktijk – stuurde het behandeltraject. De medische trajecten waren in de ervaring van de geïnterviewden gestandaardiseerd en gericht op maximale aanpassing, waarvan de wettelijk vereiste ingrepen tot onomkeerbare onvruchtbaarheid integraal onderdeel waren. Vrouwen doorliepen hormoonbehandeling en vaginaplastiek met verwijdering van de testikels. Mannen doorliepen hormoonbehandeling, mastectomie en verwijdering van baarmoeder en eierstokken. Genitale chirurgie gold in de ervaring van de geïnterviewden voor de behandelaars als gewenst eindpunt van een volledig traject.
-(5)De wettelijke eis van onomkeerbare onvruchtbaarheid werkte als absolute voorwaarde: zonder verwijdering van testikels of baarmoeder en eierstokken, geen wijziging van de geslachtsregistratie. De impact hiervan is groot geweest voor de geïnterviewden : het raakte aan kinderwens en biologisch ouderschap, verplichtte tot zware

operaties en stopte de aanmaak van lichaamseigen hormonen.Hoofdstuk 4 toont de ervaringen van vier geïnterviewde intersekse personen die getroffen werden door de wettelijke voorwaarden en de daarmee samenhangende medische ingrepen en behandelingen. Het toont de specifieke kwetsbaarheden en vormen van schade, leed en verlies van autonomie die in hun ervaringen naar voren komen. Hoewel intersekse personen formeel buiten de wet op de wijziging van geslachtsregistratie vielen, laten de interviews met deze personen zien dat intersekse personen in de praktijk toch aan dezelfde eisen van lichamelijke aanpassing en onomkeerbare onvruchtbaarheid konden worden onderworpen. Bij alle geïnterviewden werd bij de geboorte vastgesteld dat hun lichamelijke kenmerken niet eenduidig pasten binnen de gangbare definities van 'mannelijk' of 'vrouwelijk', maar bij de geboorteregistratie kregen zij toch een binair geslacht toegewezen. Conform de toenmalige (inter)nationale praktijk ondergingen drie van hen als kind, zonder hun instemming of medeweten, ingrepen om hun lichaam aan het toegewezen geslacht aan te passen. Toen zij op latere leeftijd een discrepantie ervoeren tussen hun eigen zijn en het bij geboorte toegewezen binaire geslacht, werden zij geconfronteerd met de voor trans personen geldende wettelijke voorwaarden voor geslachtsregistratiewijziging. Hoewel intersekse personen expliciet buiten de wet waren geplaatst en wijziging via het zogeheten misslagartikel (zie hoofdstuk 1) mogelijk was, erkenden rechters, advocaten en behandelaars dit in de praktijk bij hen niet, waardoor de medische voorwaarden van geslachtsregistratiewijziging op hen werden toegepast. Dit leidde tot het, opnieuw, verplicht ondergaan van ongewilde medische ingrepen. Door het dominante kennis- en zorgkader.
Hoofdstuk 5
behandelt de vraag: hoe zijn de excuses en financiële tegemoetkoming van de overheid ervaren door de geïnterviewde trans en intersekse personen en in welke mate werden zij ervaren als erkenning van het aangedane onrecht? Het hoofdstuk laat zien hoe de gemaakte excuses door de Staat door velen als belangrijk ervaren werden, maar tegelijkertijd ook frustratie opriepen en werden ervaren als onvolledig en ongelijk. Het proces naar de excuses toe, de excuses zelf
en
het bedrag van 5.000 euro als tegemoetkoming hebben voor velen een ambivalente betekenis: van erkenning tot frustratie, van opluchting tot teleurstelling. Wat bovenal uit de interviews naar voren komt, is dat de excuses en tegemoetkoming zonder structurele en inclusieve erkenning van álle vormen van schade – lichamelijk, psychisch, sociaal – slechts gedeeltelijk recht doet aan het geleden onrecht. Dit rapport toont hoe de wettelijke voorwaarden in de wet op de wijziging van geslachtsregistratie (1985-2014), via verplichte medische ingrepen en de verstrengeling met gestandaardiseerde medische trajecten, diep ingegrepen hebben in de lichamen en levens van trans en intersekse personen. In hun getuigenissen koppelden de geïnterviewden de aan de wet verbonden medische ingrepen aan gevoelens van dwang. Ruimte om eigen behoeften, tempo en alternatieven (waaronder fertiliteitsbehoud) te verkennen ontbrak vaak. Zij werden geconfronteerd met door de Staat opgelegde ingrepen, terwijl hun toegang ertoe afhankelijk was van behandelaars die – binnen medische, gender-normatieve en wettelijke kaders en praktijken – het traject vormgaven, over de voortgang beslisten en de wettelijk vereiste deskundigenverklaring opstelden. De lichamelijke, psychische en sociale gevolgen zijn ingrijpend: verlies van zeggenschap over lichaam en leven, verlies van vruchtbaarheid en toekomstperspectief, blijvende lichamelijke complicaties en rouw. Die rouw betreft onder meer het niet kunnen vervullen van een kinderwens en het verlies

van ruimte om eigen behoeften en zijn te verkennen en vorm te geven.
LINK: https://www.ru.nl/sites/default/files/2026-10/onderzoeksrapport-een-onmenselijke-wet.pdf
SAMENVATTING: https://www.ru.nl/sites/default/files/2026-10/publiekssamenvatting-onderzoeksrapport-een-onmenselijke-wet.pdf
TREFWOORDEN: Transseksualiteit
Wet- en regelgeving
Privaatrecht
Gezondheidszorg
Discriminatie
CODE: 344.26

**TITEL: The influence of refugees' housing location on their social contacts: Evidence from a national quasi-experiment**
UIT: Social Science Research, November 2026 ; Article: 103439 ; Volume 140
AUTEUR(S): Otten, K.
Negash, S.M.
UITGAVE: 2026
SAMENVATTING: Paper. In fleeing from war and persecution, refugees lose important social contacts from their home country and need to develop new social networks in their host country. A common conjecture is that the region where refugees settle has important influences on whether and with whom refugees develop social contacts, but establishing causal evidence has remained notoriously difficult. In this paper, the authors utilize the Dutch dispersal policy – which quasi-randomly allocates refugees across regions in the Netherlands – as a natural experiment to establish the causal effects of refugees' housing location on their social contacts. The authors use a representative longitudinal survey with 7387 observations from 3137 Syrian refugees in the Netherlands, merged with register data on the ethnic composition and urbanity of their housing region. It was found that placing refugees in regions with a higher share of Dutch residents leads to more social contacts with the Dutch, and there is tentative evidence that it even leads to positive effects for social contacts within one's own origin group, and no effects on contacts with other migrants. Placing refugees in regions with a higher share of residents of Syrian descent leads to more social contacts only with other Syrians. These regional effects do not diminish over a period of five years. The authors find no robust effect of urbanity on social contacts. Altogether, the findings reveal how the ethnic composition of refugees' housing region shapes their social contacts, and suggest that dispersal policies can partly influence whether and with whom refugees develop social contacts.
LINK: https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2026.103439
TREFWOORDEN: Vluchtelingen
Inburgering
Etnische minderheden
Gemeentelijke overheid
Vluchtelingenbeleid
Minderhedenbeleid
Nederland
Arbeidsmarktpositie
Huisvesting
Interetnische verhoudingen
CODE: 162.26

**TITEL: Van zorgmijding naar passende zorg Een onderzoek naar zorgmijding en het (opnieuw) zoeken van zorg onder vrouwen en lhbt+ personen**

AUTEUR(S): Meiborg, H.
Lonkhuijzen, R. van
Geling, T.
Heun, F. van
Oldenhof, A.
Finkenflügel, R.
Derckx, T.
Meijsen, E.

UITGAVE: Utrecht / Amsterdam : Rutgers / COC Nederland / WOMEN Inc, 2026

SAMENVATTING: Dit onderzoek verkent welke factoren samenhangen met zorgmijding en het (opnieuw ) zoeken van zorg onder vrouwen en lhbti+ personen. Zorgmijding wordt hierbij opgevat als het uitstellen, mijden of afzien van professionele zorg ondanks een ervaren zorgbehoefte. Het onderzoek combineert een literatuurstudie, een vragenlijstonderzoek onder 882 respondenten en 17 verdiepende interviews. Het doel was inzicht te krijgen in factoren die zorgmijding beïnvloeden en aanknopingspunten te bieden voor het verbeteren van de toegankelijkheid en kwaliteit van eerstelijnszorg voor vrouwen en lhbti+ personen.De resultaten laten zien dat zorgmijding meestal het gevolg is van een samenspel van individuele, sociale en systeemgerelateerde factoren. Eerdere negatieve ervaringen met zorgverleners spelen daarbij een belangrijke rol. Uit de verschillende onderzoeksbronnen blijkt dat ervaringen waarbij mensen zich niet gehoord, serieus genomen of begrepen voelen, het vertrouwen in de zorg kunnen ondermijnen. Vrouwen noemden hierbij regelmatig dat klachten werden toegeschreven aan stress, emoties of hormonen, terwijl lhbt+ personen vaker wezen op discriminatie of een gebrek aan kennis over seksuele en genderdiversiteit. Ook stigma, schaamte, beperkte gezondheidsvaardigheden en barrières binnen het zorgsysteem, zoals lange wachttijden in de transgenderzorg en een gebrek aan kennis en diagnostische duidelijkheid rond vrouwspecifieke gezondheidsklachten, kunnen bijdragen aan het uitstellen of mijden van zorg .Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat mensen niet altijd volledig afzien van zorg wanneer zij barrières ervaren. Wanneer de reguliere zorg onvoldoende aansluit bij hun behoeften, zoeken zij vaak alternatieve vormen van informatie, ondersteuning of behandeling, bijvoorbeeld via online informatiebronnen, lotgenotencontact, steun vanuit hun sociale omgeving of alternatieve geneeswijzen. Deze strategieën boden niet alleen toegang tot informatie en ondersteuning, maar ook erkenning en meer regie over de eigen gezondheid. De bevindingen wijzen daarmee vaker op een heroriëntatie van zorgzoekgedrag dan op volledige zorgmijding.Het (opnieuw) zoeken van zorg wordt niet alleen beïnvloed door barrières, maar ook door factoren die vertrouwen en toegankelijkheid versterken. Mensen zijn eerder geneigd zorg te zoeken wanneer zij zich gehoord, serieus genomen en gerespecteerd voelen. Daarnaast kunnen persoonsgerichte zorg , gezamenlijke besluitvorming en een toegankelijk zorgsysteem drempels tot zorg verlagen. Belangrijke elementen daarbij zijn duidelijke informatie, ondersteuning bij het vinden van passende zorg en laagdrempelige contactmogelijkheden. Ook persoonlijke hulpbronnen, zoals kennis van het zorgsysteem, het vermogen om voor eigen belangen op te komen en voldoende financiële middelen, spelen hierbij een rol. Sociale steun kwam daarbij in alle onderzoeksbronnen naar voren als belangrijke bevorderende factor. Partners, familie, vrienden en lotgenoten kunnen helpen bij het herkennen van

gezondheidsproblemen, het zoeken naar informatie en het zetten van de stap naar professionele hulp.Uit het vragenlijstonderzoek blijkt ook dat vrouwen en lhbt+ personen relatief vaak gezondheidsproblemen rapporteren. Met name transgender, non-binaire personen en niet-heteroseksuele respondenten rapporteerden vaker psychische gezondheidsproblemen. Ook werden verschillen in zorggebruik zichtbaar: niet-heteroseksuele respondenten maakten vaker gebruik van psychologische of psychiatrische zorg, terwijl cisgender vrouwen vaker contact hadden met de huisarts. Hoewel geen uitspraken kunnen worden gedaan over de actuele omvang van zorgmijding onder verschillende groepen, laat het vragenlijstonderzoek zien dat eerdere ervaringen met zorgmijding relatief vaak voorkwamen onder cisgender vrouwen en niet-heteroseksuele personen. Deze bevindingen benadrukken het belang van verdere aandacht voor en onderzoek naar zorgmijding binnen deze groepen. Op basis van de bevindingen wordt aanbevolen om in te zetten op persoonsgerichte, inclusieve en toegankelijke zorg. Dit vraagt onder meer om aandacht voor vertrouwen en gelijkwaardigheid in het zorgcontact, versterking van kennis over vrouwengezondheid en seksuele en genderdiversiteit, en betere ondersteuning van mensen die drempels ervaren bij het vinden van passende zorg. Daarnaast benadrukken de resultaten het belang van meer aandacht voor vrouwengezondheid en lhbti+ gezondheid in beleid, onderzoek, opleidingen en de dagelijkse zorgpraktijk.
LINK: https://rutgers.nl/wp-content/uploads/2026/09/Rapport_Zorgmijden_DEF.pdf
TREFWOORDEN: Man/vrouwverschillen
Diversiteitsbeleid
Homoseksualiteit
Transseksualiteit
Vrouwen
Gezondheidszorg
Biseksualiteit
Zorgverlening
Ouderen
CODE: 562.26
176.16

**TITEL: Welzijnsonderzoek LHBTIQA+ 2025 Gelderland en Overijssel**
AUTEUR(S): Hasselt, M.
Spierings, N.
Wiertsema, R.
Rijnierse, L.
UITGAVE: Enschede / Nijmegen : Vizier / Radboud Social Cultural Research - Radboud Universiteit, 2025
SAMENVATTING: Dit rapport doet verslag van het derde monitoringsonderzoek naar het welzijn van lhbtiqa+ personen in Gelderland en Overijssel. Eerdere onderzoeken vonden plaats in 2021 en 2023. Net als in voorgaande jaren is dit onderzoek uitgevoerd door Vizier in samenwerking met de Radboud Universiteit in opdracht van de provincies Gelderland en Overijssel. De volgende hoofdvraag staat in dit rapport centraal:“Hoe ervaren lhbtiqa+ personen in Gelderland en Overijssel de huidige acceptatie van genderdiversiteit en diversiteit in seksuele oriëntatie, en hoe is deze ervaring veranderd sinds 2021?” Het onderzoek richt zich binnen die vraag op verschillende onderwerpen: sociale acceptatie, onveiligheid, (transgender)zorg, leefomgeving, overheidsbeleid, geografische verschillen en intersectionaliteit. Er is binnen deze onderwerpen gebruik gemaakt van trenddata (vergelijking 2021, 2023 en 2025 tussen iedereen die de vragenlijst

invulde) en paneldata (vergelijking binnen dezelfde groep mensen in 2023 en 2025). Waar mogelijk zijn de resultaten uitgesplitst naar verschillende seksuele oriëntaties en genderidentiteiten. Ook zijn er in deze monitor resultaten uitgesplitst naar migratieachtergrond, neurodivergentie en beperking . Deze uitsplitsingen worden gemaakt om op een meer intersectionele manier te kijken naar het welzijn van lhbtiqa+ personen. Een uitleg van de afkorting lhbtiqa+ en andere gebruikte termen is te vinden op pagina 8. Lhbtiqa+ personen van 16 jaar en ouder woonachtig in een van beide provincies konden tussen 10februari tot en met 31 maart 2025 de vragenlijst online invullen. Uiteindelijk hebben 3.533 respondenten de vragenlijst (bijna) volledig ingevuld .De ervaren acceptatie in de direct sociale omgeving van lhbtiqa+ personen is stabiel sinds 2021, maar de ervaren acceptatie in de openbare ruimte is afgenomen.Lhbtiqa+ personen uit Gelderland en Overijssel ervaren over het algemeen een hoge mate van acceptatie binnen hun persoonlijke kring, met name van vrienden en directe familie. Dit is stabiel sinds 2021. We zien wél een afname van ervaren acceptatie in verschillende sociale omgevingen sinds 2021, zoals tijdens het uitgaan, in de buurt, en bij sportactiviteiten. Dit sluit aan bij wat verschillende respondenten rapporteerden: dat de maatschappelijke houding tegenover lhbtiqa+ personen volgens hen is verslechterd.Bi+, aseksuele en niet-cisgender personen ervaren minder acceptatie en verbondenheid dan andere identiteiten binnen de lhbtiqa+ gemeenschap. Zo ervaren ze minder acceptatie op werk, school en de openbare ruimte. Ze voelen zich daarnaast minder verbonden met de plek waar ze wonen. Ook op het gebied van zorg zijn ze minder tevreden dan andere respondenten. Lhbtiqa+ personen voelen zich minder veilig en zijn vaker slachtoffer dan in 2023 Ten opzichte van 2023 zijn lhbtiqa+ personen zich onveiliger gaan voelen. Deze afname verschilt wel per identiteit en plek. Met name in het algemeen en op straat voelen lhbtiqa+ personen zich onveiliger. In de horeca zien we juist een kleine verbetering vergeleken met 2023. De grootste afname in veiligheid zien we bij transgender en non-binaire personen. Naast het onveiligheidsgevoel, is ook het slachtofferschap toegenomen sinds 2023. Lhbtiqa+ personen maken meer ongewenst gedrag mee, zowel bij minder ernstige (zoals afkeurende blikken) als bij de ernstige vormen (zoals bedreiging). De stijging lijkt voor alle subgroepen ongeveer gelijk toe te nemen. Lhbtiqa+ personen passen zich aan om negatieve reacties te voorkomen. Om negatieve reacties te voorkomen passen lhbtiqa+ personen regelmatig hun gedrag aan. Hoe ze hun gedrag aanpassen, verschilt per identiteit. Zo passen lesbische en homoseksuele personen het gedrag met hun partner aan in de openbare ruimte en trans- en non-binaire personen letten vooral op kledingkeuze, stemgebruik of lichaamstaal. Ongewenst gedrag wordt vaak niet gemeld, omdat men verwacht dat er niks mee gebeurt of er onvoldoende bewijs is/ Iets minder dan 8 op de 10 lhbtiqa+ personen meldt ongelijke behandeling, bedreiging, seksuele intimidatie en mishandeling niet. Er zijn meerdere redenen om ongewenst gedrag niet te melden. De verwachting dat er niks mee zou gebeuren of dat het niet te bewijzen zou zijn, wordt het vaakst genoemd . Bij mishandeling worden negatieve gevolgen en angst voor de dader vaker genoemd als redenen omgeen melding te maken. De vormen van ongewenst gedrag die het vaakst wél worden gemeld zijn lichamelijke mishandeling en bekladding of vernieling van eigendommen. Ongelijke behandeling en seksuele intimidatie het minst. Het valt op dat de vormen van ongewenst gedrag die aantoonbaar zijn, zoals vernieling en fysiek geweldvaker worden gemeld dan vormen die minder aantoonbaar zijn, zoals ongelijke behandeling en seksuele intimidatie. De ervaringen van lhbtiqa+ personen in de zorg lopen uiteen. Aan de ene kant zijn

er respondenten die tevreden zijn over de zorg bij de huisarts en psycholoog/psychiater, bijvoorbeeld wanneer de huisarts of psycholoog kennis heeft over lhbtiqa+ problematiek of de tijd wil nemen om zich in te lezen. Aan de andere kant zijn er respondenten, met name niet-cisgender personen, die minder ruimte voelen over hun lhbtiqa+ identiteit te praten en het idee hebben dat hun huisarts of psycholoog onvoldoende kennis heeft over lhbtiqa+ problematiek.Trans- en non-binaire personen staan gemiddeld 1,5 tot 2 jaar op de wachtlijst voor transgenderzorg. Deze lange wachttijd valt de respondenten zwaar. Zij noemen met name vrienden en familie als een bron van steun in deze wachttijd. Gemeenten scoren op meerdere onderwerpen rondom genderdiversiteit een onvoldoende. Het veiligheidsgevoel, de ervaren acceptatie en tevredenheid over beleid is samengenomen in één score. Wanneer we deze score bekijken voor niet-cisgender respondenten per gemeente, zien we in het grootste deel van de gemeenten een onvoldoende krijgen. Dit sluit aan bij het resultaat over de tevredenheid over lokaal lhbtiqa+ beleid: de helft van de respondenten vindt dat hun gemeente niet genoeg doet voor de acceptatie van genderdiversiteit.De ervaren acceptatie en veiligheid van lhbtiqa+ personen verschilt tussen de regio's binnen Gelderland en Overijssel. Bijvoorbeeld in de Groene metropoolregio geven respondenten de ervaren acceptatie in de buurt waar ze wonen en 7,1 en in de Kop van de Veluwe is dit een 6,0. Wat betreft (on )veiligheid, voeltbijvoorbeeld 53% van de respondenten uit Rivierenland zich in het algemeen soms tot vaak onveilig. In Noordoost Twente is dit 26%.Lhbtiqa+ personen met een migratieachtergrond, neurodivergentie of een beperking voelen zich welkom in de gemeenschap, maar dit gevoel wordt verzwakt door ontoegankelijkheid. Hoewel het overgrote deel van de respondenten met een migratieachtergrond, neurodivergentie of een beperking zich welkom voelen binnen de lhbtiqa+ gemeenschap, is ontoegankelijkheid van plekken enevenementen een obstakel. Voorbeelden van ontoegankelijkheid zijn een hoog aantal prikkels, weinig tot geen mogelijkheid om te gaan zitten, geen rolstoelvriendelijk toilet en gebruik van ontoegankelijke taal. Dit zorgt ervoor dat bijvoorbeeld lhbtiqa+ met neurodivergentie of een beperking niet mee kunnen doen aan bepaalde lhbtiqa+ evenementen.
LINK: https://vizieroost.nl/wp-content/uploads/2025/11/Welzijnsmonitor-LHBTIQA-2025-Gelderland-en-Overijssel-def.pdf
BIJLAGEN:
https://vizieroost.nl/wp-content/uploads/2025/11/Bijlagen-Welzijnsmonitor-LHBTIQA-2025-Gelderland-en-Overijssel.pdf
TREFWOORDEN: Gelderland
Overijssel
Homoseksualiteit
Discriminatie
Relatieverbetering (groepen)
Geweld
Biseksualiteit
Transseksualiteit
CODE: 005.25

**TITEL: Deelrapportage LHBTIQA+. 2025-2026 Gemeente Zwolle**
AUTEUR(S): Hasselt, M.
Renirie, P.
UITGAVE: Zwolle : Vizier , 2025
SAMENVATTING: Dit rapport gaat over het welzijn van lhbtiqa+ personen die wonen in gemeente

Zwolle. Vizier heeft een vergelijkbare, lokale rapportage gemaakt in 20231. Gemeente Zwolle heeft dit jaar de opdracht gegeven voor een vervolgrapport gebaseerd op nieuwe data uit 2025. In dit rapport worden de ervaringen en behoeften van Zwolse lhbtiqa+ personen in kaart gebracht. Ook laten we, waar mogelijk, veranderingen zien in het welzijn van de lhbtiqa+ gemeenschap tussen 2021, 2023 en 2025. Op basis van de bevindingen en aanbevelingenkan nieuw en bestaand beleid (door)ontwikkeld worden. In dit rapport staat de volgende hoofdvraag centraal: "Wat zijn de ervaringen en behoeften van Zwolse LHBTIQA+ personen met betrekking tot acceptatie, veiligheid,woonomgeving, overheidsbeleid en zorg in 2025?" Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen om deze hoofdvraag te beantwoorden. Om de hoofdvraag te beantwoorden is gebruik gemaakt van de dataset die is ontwikkeld voor de Welzijnsmonitor LHBTIQA+ 2025 Gelderland en Overijssel. De gebruikte vragenlijst voor deze data is grotendeels vergelijkbaar met die van de provinciale welzijnsmonitoren uit 2021 en 2023. Deze oudere datasets worden gebruikt voor het analyseren van trends. De vragenlijst bevat vragen over onder andere acceptatie, veiligheid, woonomgeving,overheidsbeleid, en (transgender)zorg.

Conclusies

De ervaren acceptatie is de laatste jaren afgenomen in Zwolle. Dit is het geval voor alle contexten behalve de geloofsgemeenschap. Hier is de acceptatie juist wat toegenomen sinds 2021. De afnemende trend van ervaren acceptatie is het sterkst voor niet-cisgender (transgender en non-binaire) Zwollenaren. Vooral de acceptatie in hun directe omgeving is erg afgenomen, zoals bij ouders of collega's. Meer acceptatie in de directe omgeving dan in het openbaar Over het algemeen ervaren Zwolse lhbtiqa+ personen (redelijk) veel acceptatie. Mensen ervaren meer acceptatie in hun directe omgeving, zoals bij familie, vrienden en collega's, dan in het openbaar, zoals tijdens het uitgaan. Cisgender LHB+ personen voelen zichvaker geaccepteerd dan niet-cisgender personen. Een grote groep lhbtiqa+ personen voelt zich wel eens onveilig in de gemeente. Hoewel het onveiligheidsgevoel van Zwolse lhbtiqa+ personen is afgenomen sinds 2023, blijft dit gevoel in 2025 groter dan in 2021. Verder zijn lhbtiqa+ personen vaak het slachtoffer van ongewenst gedrag. Vooral afkeurende blikken, bedreigingen en seksuele intimidatie komen voor. Niet-cisgender personen ervaren meer onveiligheid en slachtofferschap dan cisgender LHB+ personen. Ongewenst gedrag wordt meestal niet gemeld bij de politie of een ADV/discriminatie.nl.Veel lhbtiqa+ personen verwachten dat er niets zal gebeuren met hun melding of vinden het niet nodig om een melding te maken. Lhbtiqa+ inwoners die wel een melding maken voelen zich vaak niet serieus genomen, vooral bij de politie. Meer dan de helft van de cisgender LHB+ personen en niet-cisgender personen past hun gedrag wel eens aan in het openbaar uit angst voor negatieve reacties op hun lhbtiqa+ identiteit. De manier waarop ze hun gedrag aanpassen verschilt sterk, bijvoorbeeld door het dragen van andere kleding of door geen handen vast te houden.

Transgenderpersonen hebben een lager welzijn en andere beleidsbehoeften De ervaringen van cisgender LHB+ personen en niet-cisgender personen (transgender en non-binaire personen) verschillen structureel. Niet-cisgender personen zijn minder open over hun identiteit, ervaren minder acceptatie, voelen zich vaker onveilig, zijn vaker het slachtoffer van ongewenst gedrag en hebben vaker negatievere zorgervaringen. Ook weten niet-cisgender personen minder goed waar ze terecht kunnen als ze discriminatie meemaken. Verder zijn de ervaringen van Zwolse niet-cisgender personen meer verslechterd dan cisgender personen ten opzichte van 2023. Daarnaast verschillen niet-cisgender en cisgender LHB+

personen in hun behoeften. Zo willen niet-cisgender personen (nog) meer lhbtiqa+ personen in hun woonplaats kennen dan cisgender LHB+ personen. Ook hebben niet-cisgender respondenten behoefte aan specifiek gender-gerelateerd beleid. Denk hierbij aan het gratis aanpassen van het geslacht in identiteitsbewijzen en verbeteringen in de transgenderzorg, zoals snellere psychologische ondersteuning tijdens de transitie. Hoewel de gemeenschap vaak als één geheel wordt gezien, hebben verschillende groepen binnen deze gemeenschap dus wel degelijk hun eigen, specifieke behoeften. Over het algemeen zijn de ervaringen van de 16 tot 30-jarigen minder positief dan oudere leeftijdscategorieën. Zij ervaren minder acceptatie, voelen zich onveiliger (vooral op straat) en weten (nog) minder goed waar ze terecht kunnen wanneer ze met discriminatie te maken krijgen. De jongste (16-30) en oudste (56+) leeftijdsgroep hebben de meeste behoefte aan veranderingen in lhbtiqa+ beleid. Zo willen beide groepen meer lhbtiqa+ personen kennen in Zwolle. Lhbtiqa+ personen van 56 jaar of ouder vinden het hebben van een antidiscriminatiemeldpunt buiten de politie, zoals discriminatie.nl, het belangrijkste. Alle leeftijdsgroepen vinden dat de gemeente niet genoeg doet voor de acceptatie van seksuele- en genderdiversiteit. De groep van 16 tot 30 -jarigen is het minst tevreden over gemeentelijk beleid.
LINK: https://vizieroost.nl/wp-content/uploads/2026/03/Deelrapportage-LHBTIQA-welzijnsmonitor-gemeente-Zwolle-2025-2026.pdf
BIJLAGEN: https://vizieroost.nl/wp-content/uploads/2026/03/Deelrapportage-LHBTIQA-welzijnsmonitor-gemeente-Zwolle-2025-2026.pdf
TREFWOORDEN: Overijssel
Homoseksualiteit
Discriminatie
Relatieverbetering (groepen)
Geweld
Biseksualiteit
Transseksualiteit
Gemeentelijke overheid
CODE: 005.25

**TITEL: Deelrapportage LHBTIQA+. 2025-2026 Gemeente Deventer**
AUTEUR(S): Steijaert , M.
Rijnierse, L.
UITGAVE: Zwolle : Vizier , 2026
SAMENVATTING: Dit rapport gaat over het welzijn van lhbtiqa+ personen uit Deventer. Het laat zien wat hun ervaringen zijn rondom acceptatie en veiligheid. Daarnaast gaat het over hun behoeften naar beleid van de gemeente. De cijfers zijn in 2025 verzameld via een vragenlijst. Het rapport laat ook de ontwikkeling over de jaren heen zien met cijfers die in 2021 en 2023 zijn verzameld. De groep waarover dit rapport gaat zijn lhbtiqa+ personen van 16 jaar of ouder uit Deventer. In de lhbtiqa+ gemeenschap bestaan veel verschillende identiteiten. Dit zijnbijvoorbeeld homomannen, transgender mannen en vrouwen, non-binaire personen of biseksuele personen. Al deze verschillende groepen hebben ook verschillendeervaringen en behoeften. In dit rapport kijken we daarom apart naar cisgender lhb+ personen en niet-cisgender personen. Een begrippenlijst is te vinden in Bijlage 1. In dit rapport wordt de volgende hoofdvraag beantwoord: “Wat zijn de ervaringen en behoeften van lhbtiqa+ personen uit Deventer met betrekking tot acceptatie, veiligheid, woonomgeving en overheidsbeleid in 2025?” Om de hoofdvraag te beantwoorden is gebruikt gemaakt van de dataset die is

ontwikkeld voor de Welzijnsmonitor LHBTIQA+ 2025 Gelderland en Overijssel. De gebruikte vragenlijst voor deze data is grotendeels vergelijkbaar met die van de provinciale welzijnsmonitoren uit 2021 en 2023. Deze oudere datasets worden gebruikt voor hetanalyseren van trends. De vragenlijst bevat vragen over onder andere acceptatie, veiligheid, woonomgeving,overheidsbeleid, en (transgender )zorg. Hieronder staan de belangrijkste uitkomsten uit het onderzoek. Sterke toename van de ervaren onveiligheid, vooral bij niet-cisgender personen .Lhbtiqa+ personen in Deventer voelen zich steeds vaker onveilig. In 2023 voelde 23% zich soms of vaak onveilig. In 2025 was dit gestegen naar 36%. Vooral niet -cisgender personen (transgender personen en/of personen die zich identificeren als non-binair) voelen zich vaak onveilig. Zij maken ook vaker ongewenst gedrag mee. Dat gaat vooral om seksuele intimidatie, bedreiging en ongelijke behandeling.Een meerderheid van de lhbtiqa+ personen in Deventer past wel eens diens gedrag aan uit angst voor negatieve reacties. Zo vermijdt bijna de helft van de cisgender lhb+ mensen wel eens om te kussen of zoenen in het openbaar. Op werk hebben lhbtiqa+ personen te maken met vervelende grappen, of vertellen ze bewust een persoonlijk verhaal niet vanwege hun lhbtiqa+ identiteit. Ook ervaren ze discriminatie tijdens het solliciteren. Vergeleken met heel Overijssel, hebben lhbtiqa+ personen in Deventer vaker het gevoel open te kunnen zijn over hun seksuele oriëntatie en genderidentiteit. Ook voelen zij zich meer geaccepteerd dan lhbtiqa+ personen in heel Overijssel. Alleen op de werkvloer, bij collega's en leidinggevenden, voelen lhbtiqa+ personen in Deventer minder openheid en acceptatie. Wanneer lhtbiqa+ personen in Deventer ongewenst gedrag meemaken, melden zij dat meestal niet bij de politie of bij discriminatie.nl. Zo wordt maar een kwart van de gevallen van seksuele intimidatie of bedreiging gemeld bij de politie. Redenen hiervoor zijn onder andere dat mensen verwachten dat er niets gebeurt met hun melding, of dat ze bang zijn dat de gebeurtenis niet te bewijzen zou zijn. Lhbtiqa+ personen die wél een melding maken, voelen zich vaak niet serieus genomen door de politie. Een minderheid van 38% van de lhbtiqa+ personen in Deventer vindt dat de gemeente genoeg doet voor de acceptatie van seksuele diversiteit. Slechts 29% vindt dat zij genoeg doet voor de acceptatie van genderdiversiteit. Vooral voorlichting op scholen wordt als goede manier gezien om hiermee aan de slag te gaan. Ook een aparte beleidsadviescommissie voor lhbtiqa+ beleid wordt ondersteund. Andere ideeën die veel steun krijgen zijn het verzorgen van voorlichting in de ouderenzorg, het gesprek aangaan met religieuze gemeenschappen. Afgesloten wordt met beleidsaanbevelingen.
LINK: https://vizieroost.nl/wp-content/uploads/2026/10/Deelmonitor-lhbtiqa-Deventer-2025.pdf
TREFWOORDEN: Overijssel
Homoseksualiteit
Discriminatie
Relatieverbetering (groepen)
Geweld
Biseksualiteit
Transseksualiteit
Gemeentelijke overheid
CODE: 005.26

**TITEL: Deelrapportage LHBTIQA+. 2025-2026 Gemeente Enschede**
AUTEUR(S): Rijnierse, L.
Hasselt, M.
Wiertsema, R.

UITGAVE: Enschede : Vizier , 2026
SAMENVATTING: Deze rapportage gaat over het welzijn en de veiligheid van lhbtiqa+'ers uit Enschede. De gemeente Enschede heeft opdracht gegeven voor dit onderzoek om inzicht te krijgen in de lokale stand van zaken en behoeften met betrekking tot haar lhbtiqa+ inwoners. Deze rapportage ondersteunt het doorontwikkelen van het Discriminatie-en Inclusiebeleid van gemeente Enschede.
Bevindingen:
Lhbtiqa+ personen uit Enschede geven hun ervaren acceptatie een ruim voldoende. De ervaren acceptatie in verschillende contexten is vergelijkbaar met het gemiddelde cijfer van Overijssel. Lhbtiqa+'ers uit Enschede ervaren meer onveiligheid op straat dan lhbtiqa+'ers in Overijssel. In Enschede voelt 44% zich soms of vaak onveilig op straat, terwijl ditpercentage in Overijssel 38% is. Een deel van de deelnemers past ook daadwerkelijk hun gedrag aan uit angst voor negatieve reacties op hun lhbtiqa+ identiteit: 1 op de 5 lhbtiqa+'ers uit Enschede vermijdt bepaalde plekken of buurten of verbergt lhbtiqa+ symbolen, en 12% past stemgebruik en lichaamstaal aan. 33% vermijdt hand in hand lopen of kussen met een partner. Lhbtiqa+ personen uit Enschede krijgen het meest te maken met bedreiging (25%), seksuele intimidatie (20%) en afkeurende blikken (11%). Vervolgens zien we dat maar weinig mensen ook daadwerkelijk melding maken wanneer zij een vorm van ongewenst gedrag meemaken. De belangrijkste reden hiervoor lijkt dat slachtoffers denken dat melden geen zin heeft: Lhbtiqa+ personen geven aan dat er toch niks zal gebeuren met hun melding of dat ze niet voldoende bewijs hebben. Daarnaast weet 37% van de lhbtiqa+ personen uit Enschede niet waar ze terecht kunnen in de gemeente wanneer ze te maken krijgen met discriminatie. Lhbtiqa+ personen uit Enschede geven de verbondenheid met hun woonplaats gemiddeld een 7,1. 66% van de deelnemers zou (veel) meer lhbtiqa+ personen in hun woonplaats willen kennen. Deelnemers geven aan dat er weinig geschikte plekken zijn in de gemeente om andere lhbtiqa+ personen te ontmoeten. Binnen alle thema's in dit rapport rapporteren niet -cisgender personen een lager welzijn dan cisgender LHB+ personen: - Niet -cisgender personen ervaren in (bijna) alle contexten minder acceptatie dan cisgender LHB+ personen, zoals bij familieleden, in de buurt/wijk waar ze wonenen bij de sportvereniging/sportschool. - Niet-cisgender personen voelen zich in het algemeen en op straat onveiliger dancisgender LHB+ personen - Cisgender LHB+ personen passen hun gedrag uit angst voor negatieve reacties op een andere manier aan dan niet-cisgender personen. Cisgender LHB+ personen veranderen het gedrag met hun partner (zoals hand in hand lopen of kussen). Niet cisgender personen passen kleding, lichaamstaal en stemgebruik aan. Ookvermijden niet-cisgender personen meer bepaalde buurten of plekken dan cisgender LHB+ personen.- Niet-cisgender personen zijn vaker slachtoffer dan cisgender LHB+personen. - Niet-cisgender personen geven de verbondenheid met hun woonplaats gemiddeld een 6,2. Cisgender LHB+ personen geven dit een hoger cijfer (7,4) Een deel van de lhbtiqa+'ers uit Enschede vindt dat de gemeente onvoldoende doet voorde acceptatie van seksuele diversiteit (29%) en genderdiversiteit (34%). Bij een uitvraag van welk beleid de gemeente zou moeten voeren komen voorlichting op scholen en financiële ondersteuning voor lokale lhbtiqa+ initiatieven als belangrijkste naar voren. Er is ook hier een verschil tussen wat non-binaire en transgender (niet-cisgender personen) inwoners willen ten opzichte van de rest van de lhbtiqa+ gemeenschap uit Enschede. Het is belangrijk om met deze diverse behoeftes rekening te houden in het (door)ontwikkelen van gemeentelijk beleid. Afgesloten wordt met beleidsaanbevelingen.

LINK: https://vizieroost.nl/wp-content/uploads/2026/05/Deelmonitor-LHBTIQA-Enschede-def-versie-1.pdf
TREFWOORDEN: Overijssel
Homoseksualiteit
Discriminatie
Relatieverbetering (groepen)
Geweld
Biseksualiteit
Transseksualiteit
Gemeentelijke overheid
CODE: 005.26

**TITEL: Van melding tot inzicht: Discriminatie in Rotterdamse (semi-)publieke ruimtes tussen [discriminatiewijzer.nl ] { Rotterdam Inclusivity Project }**
AUTEUR(S): Mirzada, F.
Fiere, B.
UITGAVE: Rotterdam : Erasmus Universiteit Rotterdam, 2025
SAMENVATTING: Dit onderzoek brengt in kaart hoe discriminatie plaatsvindt in openbare en semi -publieke gebieden in Rotterdam, zoals het onderwijs, de zorg, het openbaar vervoer en de horeca. Uit de Rotterdamse Wijkprofiel-enquête blijkt dat discriminatie vaakwordt ervaren in het (semi-)publieke domein, met name tijdens het winkelen (32%) en in de eigen woonbuurt (39%). Om meer duidelijkheid te krijgen over wat er precies speelt in deze contexten, hebben wordt in dit onderzoek de meldingen onderzocht die bij de antidiscriminatievoorziening RADAR geregistreerd zijn. Het gaat om meldingen van discriminatie- incidenten die betrekking hebben op Rotterdam. Door deze meldingen te analyseren, ontstaat er een beter begrip te krijgen van de aard van de discriminatie-ervaringen in het (semi-)publieke domein van Rotterdam. Het doel van deze beleidsadviesnota is om op basis van een gestructureerde analyse van discriminatiemeldingen beleidsaanbevelingen te formuleren, met bijzondere aandacht voor incidenten in het (semi-)publieke domein. Enkele kernbevindingen uit deze analyse zijn: Discriminatie op grond van herkomst/huidskleur is het meest gemeld in zowel het publieke als semipublieke domein. Dit komt veelal voor in de vorm van vijandige bejegening op straat of selectieve controles in winkels, het openbaar vervoer en de politie. De stijging in meldingen over herkomst/huidskleur in het semipublieke domein met 148% tussen 2021 en 2023 is opvallend en vraagt om nader onderzoek naar de achterliggende oorzaken. Seksuele gerichtheid als discriminatiegrond neemt toe, vooral in de woonbuurt. In 2023 ging 26% van de meldingen over discriminatie in de buurt over seksuele gerichtheid, tegenover slechts 3% in 2021. Dit gaat vaak om bedreiging, scheldpartijen en in sommige gevallen geweld, wat duidt op een groeiende intolerantie in bepaalde buurten. Winkels en uitgaansgelegenheden blijven problematische plekken. In het semipublieke domein gaat bijna de helft van de meldingen over commerciële dienstverlening, zoals detailhandel en openbaar vervoer. Er is een patroon zichtbaar van toegangsweigering, selectieve controles en andere vormen van ongelijke behandeling. Uitgaansgelegenheden, zoals clubs en festivals, worden specifiek genoemd in meldingen over discriminatie op basis van herkomst en seksuele gerichtheid. Buurtbewoners zijn vaak de daders in de woonomgeving. In meldingen over discriminatie in de wijk blijkt dat in 70% van de gevallen de dader een directe buur is. Dit wijst erop dat discriminatie in de leefomgeving niet incidenteel is, maar structureel voorkomt en spanningen in de sociale cohesie kan veroorzaken. Vooral meldingen op grond van seksuele gerichtheid

nemen toe, wat het welzijn van HBTI+'ers in hun eigen buurt aantast. De analyse van de Rotterdamse discriminatiemeldingen laat zien dat discriminatie en hardnekkig en veelzijdig maatschappelijk vraagstuk blijft. Meldingen gevenslechts een beperkt beeld van de werkelijkheid: ze laten zien waar mensen bereid of in staat zijn te melden, maar niet noodzakelijk waar discriminatie het vaakst voorkomt. Slechts een klein deel van de mensen die discriminatie ervaren, maakt hiervan melding. Ongeveer één op de vijf personen die discriminatie ervaart geeft dit ergens aan, en slechts drie procent doet melding bij een officiële instantie zoals een ADV (Andriessen, 2017; 2020). Mensen verwachten vaak dat melden toch niets oplevert of ervaren de procedure als belastend; de verwachte kosten wegen dan niet op tegen de verwachte baten. Ook de ervaren effectiviteit van de interventie speelt hierbij een belangrijke rol. Daarom is het essentieel dat gemeentelijk beleid zich niet blindstaart op meldingscijfers. Meldingen zijn waardevol omdat ze inzicht geven in situaties waarin bewoners wél melden, maar ze vormen slechts een fractie van de daadwerkelijke ervaringen. We zien dat daar waar mensen het meest met discriminatie te maken krijgen, het minst vaak gemeld wordt. Dit verschil vraagt om een bredere beleidsbenadering.
LINK: https://discriminatiewijzer.nl/wp-content/uploads/2026/03/radar_report_2025.pdf
TREFWOORDEN: Discriminatie
Nederland
Rotterdam
Gemeentelijke overheid
Minderhedenbeleid
Meldpunten
Etnische minderheden
Antidiscriminatiebeleid
CODE: 001.25

**TITEL: Bestaansonzekerheid vanuit de beleving van mensen Een etnografisch en ontwerpend onderzoek naar immateriële aspecten en sociale processen van bestaansonzekerheid**
AUTEUR(S): Walstra, V.
Romondt Vis, P. van
Molen, T. van der
Blijleven, W.
Roeters, A.
UITGAVE: Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), 2026
SAMENVATTING: Dit onderzoek gaat in op de leefwereld van mensen in bestaansonzekerheid zien, om zo zicht te krijgen op de knelpunten die zij ervaren in hun dagelijks leven en de kansen die zij zien voor verbetering van hun situatie.De afgelopen jaren heeft bestaansonzekerheid veel aandacht gekregen. Daarbij groeit het bewustzijn dat bestaansonzekerheid niet alleen gaat over te weinig geld, maar ook over andere aspecten van het leven van mensen. Daardoor is onder andere meer aandacht gekomen voor hoe de hulpsystemen zijn ingericht en de aansluiting van die hulpsystemen bij de leefwereld van mensen die deze nodig hebben. Om die aansluiting te verbeteren, is er nood aan gedragsinzichten over en van mensen met bestaanszekerheidsproblematiek. Dit onderzoek draagt daaraan bij door meer inzicht te geven in de perspectieven en het gedrag van mensen waar het om gaat, alsmede de sociale processen waarbinnen deze tot stand komen. De vraag die is onderzocht luidt: Welke maatschappelijke en sociale processen dragen bij aan bestaans(on)zekerheid in het dagelijks leven van de mensen waar het om gaat? En

hoe zou beleid dat zich hierop richt er concreet uit kunnen zien? Om deze vraag te beantwoorden, hebben we vijf maanden onderzoek gedaan naar mensen hun dagelijks leven. Ons onderzoek laat zien dat sociale processen zoals uitsluiting, participatie, taal en vertrouwen in belangrijke mate bepalen hoe mensen bestaansonzekerheid ervaren. Onderzoek is als volgt uitgevoerd: In de zomer van 2024 hebben twee onderzoekers twee maanden oriënterend veldwerk gedaan. Op basis daarvan hebben we een aantal locaties uitgekozen voor verdiepend veldwerk. De voornaamste dataverzameling vond vervolgens plaats tussen oktober 2024 en januari 2025, in welke periode drie onderzoekers twee à drie dagen in de week participerende observatie deden en interviews hielden, ieder op hun eigen locatie(s). De veldwerkperiode heeft geresulteerd in 62 momenten van participerende observatie, die zijn uitgewerkt in veldnotities van gemiddeld vier pagina's. Daarnaast hebben we 31 uitgewerkte diepte-interviews van gemiddeld ruim een uur. Hiervan zijn er 23 opgenomen en getranscribeerd, en 8 uitgewerkt aan de hand van notities. Onderzoekrapport bestaat uit twee delen.

Deel1 bestaat uit vijf inhoudelijke hoofdstukken (3,4,5,6,7) waarin de resultaten van de etnografische studie aan bod komen. Deel 2 is gebaseerd op een wetenschapsdialoog en twee ontwerpsessies met beleidsmakers, ervaringsdeskundigen, wetenschappers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en initiatieven. Mensen met bestaanszekerheidsproblematiek komen vaak via hun problematiek in beeld, en worden al snel aan de hand hiervan gedefinieerd. Hierdoor komen zij in diverse dynamieken terecht die de problematiek verergert.

Hoofdstuk 3 laat zien hoe groepen mensen met bestaanszekerheidsproblematiek niet voldoen aan de normen voor gewenst en ongewenst gedrag. De stigmatisering van wijken, het buitensluiten van mensen met psychische problemen en het moreel veroordelen van mensen met schuldenproblematiek, draagt bij aan gevoelens van bestempeld worden als de problematische ander. Dat deze situaties mede het gevolg zijn van bepaalde maatschappelijke structuren, blijft vaak onderbelicht in beleid en het publieke debat, waardoor de problematiek al snel wordt toegeschreven aan foute keuzesvan het individu. Daardoor worden mensen met een probleem vaak zelf gezien als het probleem, wat een cultuur van schaamte, onzekerheid en isolatie in de hand werkt.Dit dominante gedachtegoed zorgt ervoor dat mensen met problematiek vaak worden weggezet als passief en afhankelijk.

In hoofdstuk 4, Mogen meedoen, zien we echter dat veel mensen met bestaanszekerheidsproblematiek wel degelijk bezig zijn met meedoen aan de samenleving. Vanuit hun leefwereld betekent meedoen het gevoel hebben dat je ergens bij hoort, maar dan moet er wel een plek zijn waar je dit gevoel krijgt. In de praktijk komt de behoefte van mensen om mee te doen niet altijd overeen met het normatieve idee van de overheid over wat participatie in de samenleving wel en niet inhoudt. Institutionele structuren bepalen mede de mate waarin burgers worden gefaciliteerd in hun eigen behoefte om mee te doen en of burgers daarbij (een gebrek aan) eigenaarschap ervaren.De angst om fouten te maken, kan leiden tot stress die een cyclus van escalatie van problematiek in de hand kan werken.

In hoofdstuk 6, Weten dat je wordt opgevangen, wordt besproken hoe chronische stress ontstaat als gevolg van de angst om fouten te maken en een gebrek aan vertrouwen in instituties. Angst en vertrouwen worden beide beïnvloed door de verhalen en ervaringen die mensen hebben met de instituten waarvan zij afhankelijk zijn. Om zeker te zijn van hun bestaan over langere termijn, hebben mensen behoefte aan een gevoel dat er iets

of iemand is die hen onvoorwaardelijk opvangt, indien nodig. Velen zijn afhankelijk van de overheid voor deze ondersteuning, maar ook andere instituten , zoals familie of welzijnsorganisaties, kunnen deze rol pakken. Zowel negatieve als positieve verhalen en ervaringen hebben impact op het vertrouwen van mensen in de samenleving, de toekomst en in zichzelf. Tegenover kritische geluiden spreekt uit ons onderzoek ook waardering richting professionals en voorzieningen. Elke onderzoeksparticipant was, naar eigen vermogen, bezig om diens situatie te verbeteren, hoewel voor veel mensen gold dat hun bestaansonzekerheid ervoor zorgde dat stabilisatie als het hoogst haalbare werd gezien. Door voorbeelden van situaties die goed en minder goed gaan door elkaar te gebruiken, geven we een idee van wat wel en niet werkt.
In de slotbeschouwing (hoofdstuk 7) van deel 1 van dit rapport, wordt daarom naast de vier thema's nog drie overkoepelende lessen uit, die door de verschillende hoofdstukken heen lopen. We bespreken de bestaansonzekerheid van mensen aan de hand van de grenzen van grip, het belang van de leefomgeving en van zelfversterkende mechanismen. Om te onderzoeken wat de overheid kan doen om met de opgedane inzichten de bestaanszekerheid van mensen te vergroten, organiseerden we een wetenschapsdialoog en twee ontwerpsessies met beleidsmakers, ervaringsdeskundigen, wetenschappers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en initiatieven.
In deel 2 – Ontwerpsessies en handvatten voor beleid – wordt dit ontwerptraject en de resultaten ervan beschreven (hoofdstuk 8 tot en met 11). In de ontwerpsessies kwamen de onderzoekers tot drie concrete denkrichtingen voor beleid: het programma meedoen op maat, het versterken van buurtverbindersaanpakken en een ervaringsstage voor ambtenaren. Meedoen op maat en het versterken van buurtverbindersaanpakken zorgen voor structurele ondersteuning van gemeenschappen en ontmoetingsplekken, en geven zeggenschap aan inwoners over welke soorten van 'meedoen' ertoe doen. Ze voorzien in vaste laagdrempelige contacten in de wijk die direct kunnen ondersteunen als dat nodig is. De ervaringsstage in eigen systeem moet ervoor zorgen dat regelmatig contact tussen inwoners en ambtenaren in alle lagen van de overheid normaal wordt. Wat al deze denkrichtingen gemeen hebben, is dat ze uitgaan van een overheid die beleid maakt vanuit vertrouwen, met aandacht voor wat mensen willen, kunnen en nodig hebben.
LINK: https://www.scp.nl/documenten/2026/10/12/bestaansonzekerheid-vanuit-de-beleving-van-mensen
TREFWOORDEN: Armoede
Inkomen
Eénoudergezin
Kinderen
Etnische minderheden
CODE: 145.26

**TITEL: Handreiking voor begeleiding bij genderbevestigende hormoontherapie in de eerste lijn**
AUTEUR(S): Cheuk Alam , N.
Grant, S.
Leusink, P.
Maidman, F.
Naglé, Q.

Sikkema, D.
Simonoff Oenomel , C.
Welling, C.
UITGAVE: Nijmegen / Amsterdam / Utrecht / Nijmegen : Trans In Eigen Hand / Transgenderzorg Utrecht / NHG-Expertgroep SeksueleGezondheid / Transvisie, 2025
SAMENVATTING: Dit is een praktische en medisch onderbouwde gids voor huisartsen die trans en genderdiverse mensen willen helpen bij hun hormonale De handreiking heeft betrekking op hen die genderbevestigende geslachtshormonen gebruiken en minimaal de leeftijd van 18 jaar hebben. Conform alle medische behandelingen kan een patiënt hieraan geen rechten ontlenen maar komt een behandeling in samenspraak tussen arts en patiënt tot stand. handreiking is ontwikkeld door Trans In Eigen Hand, in samenwerking met de NHG Expertgroep Seksuologie, Transgenderzorg Utrecht, en Transvisie, en sluit aan op bestaande (inter )nationale medische zorgstandaarden. Waarom deze handreiking belangrijk is. Veel trans en genderdiverse mensen lopen vast in de lange wachttijden van de genderpoli's. Maar niet alle zorg voor trans mensen moet via een specialist lopen. Medicatie die gebruikt wordt voor genderbevestigende hormoontherapie – zoals testosteron en oestrogenen – schrijven huisartsen vaak al voor aan andere patiëntgroepen, bijvoorbeeld bij overgangsklachten. Steeds meer huisartsen begeleiden al succesvol trans en genderdiverse mensen met hun hormoontherapie. Met de nieuwe handreiking krijgen huisartsen duidelijke en betrouwbare informatie om het gebruik van genderbevestigende hormonen te begeleiden. De handreiking biedt concrete richtlijnen, doseringen, controlemomenten en adviezen voor samenwerking. Het laat zien dat het niet ingewikkeld hoeft te zijn: de kennis over de medicatie is er vaak al, en de handreiking geeft het specifieke kader voor deze doelgroep. Op deze manier kunnen huisartsen transgender patiënten op een belangrijke manier ondersteunen. Ben je zelf trans of genderdivers? Dan kan je deze handreiking ook gebruiken. Met de handreiking kan je met jouw eigen huisarts in gesprek gaan en samen kijken of deze zorg geboden kan worden. Zo ben je minder afhankelijk van de lange wachttijden voor zorg op de genderpoli's.
LINK: https://transineigenhand.nl/wp-content/uploads/2025/06/20250612-Handreiking-voor-begeleiding-bij-genderbevestigende-hormoontherapie-in-de-eerste-lijn-DIGITAAL.pdf
TREFWOORDEN: Discriminatie
Transseksualiteit
Klachtbehandeling
Gezondheidszorg
CODE: 562.25

**TITEL: Ongelijke kansen op de stagemarkt 2025. Vervolgonderzoek naar objectieve stagediscriminatie in het mbo in Utrecht**
AUTEUR(S): Gevel, B. van
Tierolf, B.
Schuitemaker, S.
Yassine, D.
Coenders, M.
UITGAVE: Utrecht : Verwey-Jonker Instituut , 2026
SAMENVATTING: Vervolgonderzoek naar objectieve stagediscriminatie in het mbo in Utrecht. Stages vormen een cruciale schakel tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Eerder onderzoek toont echter aan dat mbo-studenten met een migratieachtergrond minder kans hebben op een stageplek. In 2021 voerde het Verwey-Jonker Instituut onderzoek uit naar stagediscriminatie in Utrecht, waaruit eenzelfde beeld naar voren kwam. Sindsdien hebben de gemeente Utrecht en mbo-instellingen

maatregelen genomen binnen de Utrechtse Aanpak Inclusieve Stagemarkt. De gemeente Utrecht heeft het Verwey-Jonker Instituut daarom gevraagd om met behulp van praktijktesten inzicht te krijgen in de aard en omvang van stagediscriminatie in het mbo in Utrecht anno 2025.

*Onderzoeksvraag en methode*

Om dit te onderzoeken, is de volgende hoofdvraag opgesteld:
In welke mate is er anno 2025 sprake van discriminatie van studenten van Utrechtse mbo-instellingen bij het zoeken naar een stage en in hoeverre verschilt dat met de situatie in 2021?
Het onderzoek maakt gebruik van praktijktesten (correspondentietesten), waarbij met twee vrijwel identieke fictieve studenten werd gesolliciteerd op dezelfde stagevacatures in de regio Utrecht. Daarbij is gekeken naar verschillen naar migratieachtergrond (aangeduid door de naam), gender (aangeduid door de naam en expliciet benoemd in de sollicitatiebrief) en islamitische geloofsovertuiging (aangeduid door vrijwilligerswerk) in de kans op 1) een positieve reactie op de sollicitatie, en 2) een uitnodiging voor een sollicitatiegesprek. Met statistische toetsen is vastgesteld of de gevonden discriminatiegraad significant is en of sprake is van systematische benadeling.

*Resultaten*

In totaal zijn 385 geslaagde testen uitgevoerd (770 sollicitaties) bij 337 stagebedrijven, verspreid over vijf sectoren (ICT en media, zorg en welzijn, bouw en techniek, zakelijke dienstverlening, economie en handel).
De bevindingen van dit onderzoek laten zien dat studenten met een migratieachtergrond significant minder kans hebben op een positieve reactie dan studenten zonder migratieachtergrond (32% versus 41%). Ook de kans op een uitnodiging voor een gesprek is lager (17% versus 21%). Met name mannelijke studenten met een Marokkaanse of Surinaamse achtergrond hebben een lagere kans op een positieve reactie en op een uitnodiging. Er zijn geen verschillen gevonden tussen fictieve studenten met of zonder islamitische geloofsovertuiging (zoals aangeduid door vrijwilligerswerk) in de kans op een positieve reactie of een uitnodiging voor een sollicitatiegesprek. Ook verschillen mannen en vrouwen gemiddeld niet in hun kans op een positieve reactie of uitnodiging. Wel blijkt het verschil tussen studenten met en zonder migratieachtergrond vooral onder mannen significant te zijn.

*Conclusie en aanbevelingen*

Het onderzoek laat zien dat stagediscriminatie in Utrecht anno 2025 nog steeds voorkomt, ondanks beleidsinspanningen in de afgelopen jaren. Studenten met een migratieachtergrond – en met name mannen met een Marokkaanse of Surinaamse achtergrond – hebben minder kans op een positieve reactie en op een uitnodiging voor een stagegesprek dan studenten zonder migratieachtergrond met vergelijkbare kwalificaties. Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen studenten die wel of geen moslim zijn en tussen mannelijke en vrouwelijke studenten in het algemeen in de kans op een positieve reactie of op een uitnodiging. Dit onderzoek schetst over het algemeen een vergelijkbaar beeld met 2021. Wel werd in 2021 nog gevonden dat vrouwelijke studenten meer kans hadden op een positieve reactie dan mannelijke studenten.
Dit vervolgonderzoek met behulp van praktijktesten laat zien dat er nog steeds sprake is van stagediscriminatie bij mbo's. Op basis van wat er bekend is uit de literatuur over de aanpak van stagediscriminatie, doen wij verschillende aanbevelingen:
= Stimuleer objectief werven en selecteren bij stagebedrijven, bijvoorbeeld via vaste beoordelingscriteria en gestandaardiseerde formulieren.
= Vergroot bewustwording en professionalisering bij werkgevers en onderwijsprofessionals, gecombineerd met antidiscriminatie- en inclusiebeleid.
=Ondersteun mbo-studenten bij ervaringen van stagediscriminatie en bij de gevolgen hiervan, onder andere door voorlichting, goede meldstructuren en actieve ondersteuning.
= Versterk de sociale norm van non-discriminatie, door werkgevers actief te bevragen op hun beleid en hen hier ook op aan te spreken, met een voorbeeldrol voor de gemeente.
Deze aanbevelingen benadrukken dat blijvende inzet nodig is om stagediscriminatie effectief tegen te gaan

LINK: https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2026/10/125060_Stagediscriminatie-Utrecht.pdf
TREFWOORDEN: Arbeid - Werkgelegenheid
Discriminatie
Studenten / stagiaires
Etnische minderheden
Beroepsonderwijs
Utrecht (stad)
Praktijktests
CODE: 431.26

**TITEL: Gender gerelateerd geweld in Den Haag in cijfers. Een verkennend onderzoek**
AUTEUR(S): Tierolf, B.
Ganpat, S.M.
Lünnemann, K.
Glijn, R.
UITGAVE: Utrecht : Verwey-Jonker Instituut , 2025
SAMENVATTING: Verkennend onderzoek naar de mogelijkheden om op grond van bestaande registratiesystemen de aard en omvang van gender gerelateerd geweld inn Den Haag zichtbaar te krijgen.Onderzoek is verricht in opdracht van de gemeente Den Haag. De gemeente Den Haag heeft, in samenwerking met professionals en beleidsmakers, een beleidontwikkeld om gendersensitief te zijn in de aanpak van huiselijk geweld en het voorkomen van femicide (Aanpak gendergerelateerd geweld 2023-2026). De vraagstelling van dit onderzoek is: Wat is de aard en omvang van gender gerelateerd geweld gebaseerd op de relevante registratiesystemen in Den Haag? Het doel was om inzicht te krijgen in de aard en omvang van gender gerelateerd geweld in Den Haag, door gebruik te maken van bestaande registratiesystemen en gesprekken te voeren met deskundigen van onder meer politie, Veilig Thuis, de reclassering, het CBS en de Universiteit Leiden. De belangrijkste conclusie is dat bestaande registratiesystemen niet of slechts beperkt bruikbaar zijn. Alleen het politieregistratiesysteem bleek geschikt. Cruciale informatie over de relatie tussen dader en slachtoffer, het type geweld en de context ontbreekt vaak. De politieregistratie levert wel interessante cijfers op, zowel over geweldsdelicten als over stalking. Duidelijk is dat vrouwen disproportioneel slachtoffer zijn, niet alleen van huiselijk geweld, maar ook van ex-partnerstalking en stalking in het publieke domein. De politie heeft speciale query's en selecties gedraaid om de gevraagde gegevens over gender gerelateerd geweld te kunnen leveren waarbij gender gerelateerd geweld is gedefinieerd als geweld dat samenhangt met sekseverschillen. Omdat gender gerelateerd geweld geen onderwerp is dat standaard door de politie wordt behandeld, moesten er speciale query's en selecties worden gedraaid om de gevraagde gegevens te kunnen leveren. Dit extra werk is uitgevoerd door een onderzoeker van de Politie Eenheid Den Haag, waarvoor wij dankbaar zijn. Gevolg is wel dat de hier getoonde gegevens moeilijk zijn te relateren aan andere bronnen of gegevensleveringen van de politie. Ze leveren dus een unieke bewerking van politiegegevens op waarmee iets gezegd kan worden over gender gerelateerd geweld in Den Haag in de laatste vijf jaar. In dat licht moeten deze resultaten ook gezien worden. Uit een eerste verkennende analyse op basis van verkregen lokale politiedata van Politie Eenheid Den Haag over de periode 2020-2024, blijkt dat vrouwen disproportioneel vaker slachtoffer zijn van geweld door mannen dan andersom. Vrouwen zijn vaker slachtoffer van huiselijk geweld, dit betreft vooral (ex-)

partnergeweld. Daarnaast zijn vooral vrouwen slachtoffer van stalking, zowel stalking door de ex-partner als stalking in het publieke domein. Ook blijkt dat de risico-inschatting bij stalking tegen vrouwen vaker als hoog wordt ingeschat dan bij stalking tegen mannen. De beschikbare politiegegevens tonen met name een lichte afname van huiselijk geweldincidenten over de afgelopen vijf jaar, terwijl stalkingincidenten zijn toegenomen. Partnerdoding door partner of ex -partner komt relatief weinig voor. In de periode 2020 tot en met 2022 zijn in Den Haag zes vrouwen gedood door hun mannelijke partner en één man door vrouwelijke partner. Doding komt zeven keer vaker voor bij vrouwelijke slachtoffers dan bij mannelijke slachtoffers. Het is belangrijk om het inzicht in gender gerelateerd geweld te vergroten, zodat effectief beleid en passende interventies kunnen worden ontwikkeld. Uit dit verkennend onderzoek blijkt dat bestaande registratiesystemen, zoals die van politie en Veilig Thuis, hiervoor slechts beperkt bruikbaar zijn. Cruciale informatie over de relatie tussen dader en slachtoffer, het type gewelden de context ontbreekt vaak. Het is daarom aan te bevelen om registratiepraktijken te verbeteren, bijvoorbeeld door het toetsingskader van De Vaan et al. (2016) als voorbeeld te nemen, en aanvullend verdiepend onderzoek te doen. Al met al benadrukt de verkenning het belang van meer aanvullend onderzoek om een vollediger beeld van gender gerelateerd geweld te krijgen, zodat nader toegewerkt kan worden naar het vormgeven van de aanpak van gender gerelateerd geweld in de gemeente Den Haag. Daarbij zijn aanvullende methoden cruciaal. Het is onder meer aan te bevelen om kwalitatieve data te verzamelen door het afnemen van interviews en het doen van dossieronderzoek.
LINK:
https://www.huiselijkgeweld.nl/binaries/huiselijkgeweld/documenten/rapporten/2020/11/12/kwestie-van-lange-adem/216037_Kwestie_van_lange_adem-WEB.pdf
TREFWOORDEN: Gezin
Huiselijk geweld
Mishandeling
Vrouwen
Geweldpreventie
Den Haag
CODE: 175.25

**TITEL: Kennissynthese. Nederlandse onderzoeken over bi+ mensen en thema's. Juli 2026**
UITGAVE: Amsterdam : Bi+ Nederland , 2026
SAMENVATTING: In deze kennissynthese presenteert Bi+ Nederland wat bekend is over bi+ mensen op basis van landelijke onderzoeken in Nederland. In deze kennissynthese gaat het over bi+. Deze term is in een aantal westerse landen al gangbaar en ook in Nederland wordt de term steeds bekender. Bi+ is de overkoepelende term voor alle mensen met een seksuele oriëntatie gericht op meer dan één gender. Bi+ mensen vallen dus op meer dan één gender Hoofdstuk 1 laat zien hoe bi+ mensen hun seksuele oriëntatie ervaren op het gebied van aantrekking, gedrag en identiteit. In hoofdstuk 2 komt aan bod hoeveel mensen bi+ zijn, waarbij gekeken wordt naar verschillende dimensies van seksuele oriëntatie. We beschrijven ook welke schatting Bi+ Nederland aanhoudt. Hoofdstuk 3 laat zien wat bekend is over de houding tegenover bi+ mensen en wat de ervaringen zijn van bi+ mensen met de monoseksuele norm en discriminatie. Hoofdstuk 4 geeft een beeld van de belangrijkste verschillen in ervaringen op tal van terreinen tussen bi+ mensen en hetero, homo en lesbische mensen. Waar mogelijk wordt uitgesplitst naar gender. Hoofdstuk 5 gaat over bi+ specifieke

aandachtsgebieden en thema's die voor bi+ mensen relevant zijn. Tot slot worden in hoofdstuk 6 enkele kennislacunes en onderwerpen benoemd waarop bi+ gericht of bi+ inclusief onderzoek nodig is. Het blijkt dat bi+ mensen met ongeveer 1,7 miljoen mensen de grootste groep zijn binnen de lhbti+ gemeenschap, maar ook een sterk onzichtbare groep. Op veel vlakken hebben bi+ mensen ongunstige ervaringen, en vaak meer dan homo mannen en lesbische vrouwen: comfortabel open zijn, acceptatie door naasten, stigma en discriminatie, gezondheid en welbevinden, op het werk, aandacht over bi+ in het onderwijs, en seksueel geweld. De maatschappelijke onzichtbaarheid van bi+ is een gevolg van de monoseksuele norm (d.w.z. een seksuele oriëntatie gericht op één gender). Het uiten van bi+ en er openlijk vorm aan geven, werkt vaak anders dan bij homoseksualiteit, zeker binnen relaties. Gemeenschapsvorming van bi+ staat in de kinderschoenen, terwijl aansluiting bij lhbtiq+ organisaties en gemeenschappen niet vanzelfsprekend is en soms moeizaam blijkt.
LINK: https://biplus.nl/wp-content/uploads/2026/07/Kennissynthese-Nederlandse-onderzoeken-over-biplus-mensen-en-themas-juli-2026.pdf
TREFWOORDEN: Biseksualiteit
Nederland
Seksualiteit
Discriminatie
Maatschappelijke positie
CODE: 005.26

**TITEL: Quickcan inclusie Hengelo, Adviesrapport voor gemeente Hengelo 2025**
AUTEUR(S): Hilten-Rutten, E. van
Peerboom, J.
Weibolt, R.
Wiertsema, R.
UITGAVE: Utrecht : Movisie, 2026
SAMENVATTING: Onderzoek in opdracht van de gemeente Hengelo naar het inclusiebeleid van de gemeente. Het onderzoek is uitgevoerd met de volgende centrale vraagstelling :Wat zijn de ervaringen, behoeftes en wensen van inwoners en maatschappelijke partners in gemeente Hengelo met betrekking tot het nieuwe inclusiebeleid? Na een snelle screening van bestaand beleid zijn drie Stadsgesprekken georganiseerd in juni 2025. Hieraan namen in totaal 55 personen deel. We spraken over de dagelijkse ervaringen met discriminatie en diversiteit. Hoor je erbij? Voel je je eenzaam? Word je op de juiste manier ondersteund? Voel je je gehoord door de gemeente? Door in kleine groepen met elkaar in gesprek te gaan, werden ervaringen rondom inclusie in de gemeente Hengelo in kaart gebracht. De onderzoekers gebruikten voor de analyse het diversiteitsvlechtwerk van Movisie. Dit maakt inzichtelijk op welke manieren mensen van elkaar kunnen verschillen, maar ook dat ieder mens unieke combinaties van diversiteitsfactoren heeft. Dit noemen we ook wel intersectionaliteit. Het bestaande beleid is getoetst aan deze diversiteitsfactoren, om te bekijken aan welke factoren al aandacht wordt besteed. Ook de Stadsgesprekken zijn geanalyseerd op uitspraken die passen bij deze diversiteitsfactoren. De diversiteitsfactor waar nog relatief weinig aandacht naar uitgaat, is sociaal-culturele achtergrond. Op het gebied van gezondheid en seksuele diversiteit is er meer beleid, maar veel inwoners geven aan dit niet te kennen of hierbij betrokken te zijn. In hoofdstuk 2 wordt een theoretische basis gelegd voor inclusiebeleid. Er wordt gebruik gemaakt van bestaand onderzoek om inclusie en diversiteit als concepten verder toe te lichten. In hoofdstuk 3 wordt een situatieschets van gemeente Hengelo gegeven

met betrekking tot het lopende beleid rondom inclusie. Dan volgt in hoofdstuk 4 een overzicht van de belangrijkste ervaringen van inwoners en maatschappelijke partners. Na deze behoeften komen in hoofdstuk 5 de speerpunten aan bod die de deelnemers van het gesprek voorstelden. Wat missen zij in de gemeente, en wat zouden ze graag zien veranderen? Tenslotte wordt in hoofdstuk 6 dit rapport afgesloten met beleidsadvies op basis van de verkregen informatie en expertise van Vizier. De belangrijkste aanbeveling aan de gemeente Hengelo is om beleid te ontwikkelen in co-creatie met inwoners en maatschappelijke partners. Er is behoefte aan meer sturing en overkoepelende regie door de gemeente, maar ook aan praktische ondersteuning bij projecten. De gemeente Hengelo gaat in 2026 aan de slag met het ontwerpen van dit nieuwe beleid. Wij danken alle inwoners en maatschappelijke partners hartelijk voor hun medewerking aan de Stadsgesprekken en het onderzoek.
LINK https://vizieroost.nl/wp-content/uploads/2026/02/Quickscan-Hengelo-2025-def.pdf
TREFWOORDEN: Gemeentelijke overheid
Antidiscriminatiebeleid
Discriminatie
Arbeid - Werkgelegenheid
Personeelsbeleid
Diversiteitsbeleid
Overijssel
CODE: 328.26

**TITEL: De Nederlandse Female Board Index 2026**
AUTEUR(S): Lückerath-Rovers, M.
UITGAVE: Tilburg : Tilburg University / TiasNimbas, 2026
SAMENVATTING: 20ste editie van de De Nederlandse 'Female Board Index'. Deze geeft voor het twintigste jaar een overzicht van de representatie van vrouwen én mannen in de Raden van Bestuur (RvB) en Raden van Commissarissen (RvC) van statutair in Nederland gevestigde NV's, genoteerd aan Euronext Amsterdam. De bedrijven in de Female Board Index worden gerangschikt naar het percentage vrouwen in hun gezamenlijke RvB en RvC. Dit onderzoek heeft betrekking op 81 Nederlandse beursgenoteerde NV's (Euronext Amsterdam) die statutair in Nederland zijn gevestigd. Van oorsprong (deels) Nederlandse ondernemingen die niet statutair in Nederland zijn gevestigd (waaronder bijvoorbeeld AirFranceKLM, Unilever en Shell) zijn niet opgenomen in het onderzoek. Van oorsprong buitenlandse bedrijven, NV's, die nu statutair in Nederland zijn gevestigd (waaronder bijvoorbeeld Exor van de Agnelli-familie of nieuw dit jaar CSG uit Tsjechië) zijn wel meegenomen in het onderzoek omdat zij gehouden zijn aan Nederlandse wetgeving. Beursgenoteerde beleggingsfondsen worden niet meegenomen. In totaal zijn er dit jaar 81 beursgenoteerde ondernemingen opgenomen in de analyse, één minder dan in 2025.Twintig jaar Female Board Index laat zien hoe sterk de samenstelling van de Nederlandse bedrijfstop is veranderd. Deze ontwikkelingen vonden plaats in een veranderend beurslandschap. Het aantal beursgenoteerde statutair in Nederland gevestigde NV's daalde met een derde (van 122 in 2007 naar 81 in 2026). De vergelijking betreft daardoor een jaarlijks wisselende groep ondernemingen. De gemiddelde RvB werd iets kleiner (van 2,7 naar 2,5 leden), terwijl de gemiddelde RvC groeide (van 4,9 naar 5,7 leden). Het profiel van bestuurders en commissarissen veranderde ook. Bestuurders zijn in 2026 gemiddeld bijna vierjaar ouder dan in 2007 (van 51,5 naar 55,4 jaar), terwijl de gemiddelde leeftijd van commissarissen vrijwel gelijk is gebleven (van 60,9 naar 61,4 jaar). Vrouwen blijven in beide raden gemiddeld jonger dan mannen (in

2026 respectievelijk 4,1 en 2,9 jaar). Bij commissarissen zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen kleiner geworden, zowel in leeftijd als in zittingsduur. Tot slot is de top internationaler: het aandeel niet-Nederlandse bestuurders steeg van 29% in 2008 naar 39% in 2026, bij commissarissen van 27% naar 48%. Vrouwen hebben vaker een niet-Nederlandse nationaliteit dan mannen, vooral bij commissarissen (in 2026 54% van de vrouwen tegenover circa 43% van de mannen); bij bestuurders is dit verschil kleiner (44% tegenover circa 38%).
Resultaten:
(1.) Het aandeel vrouwelijke bestuurders stijgt licht naar 18%, terwijl het aandeel vrouwelijke commissarissen met 44% vrijwel gelijk blijft.
(2.) Van de 33 nieuwbenoemde bestuurders zijn er zes vrouw (18%). Dit is een daling ten opzichte van 2025 (26%) en 2024 (32%). Omdat ook vijf vrouwelijke bestuurders vertrokken, neemt hun aantal door benoemingen en vertrek per saldo met slechts één toe. De groei blijft daarmee beperkt. Bij voortzetting van de huidige trend zou pas in 2044 een derde van de bestuurders vrouw zijn.
(3.)Vande 80 nieuwbenoemde commissarissen zijn er 30 vrouw (38%). Dit was 44% in 2025. Het totale aandeel vrouwelijke commissarissen blijft met 44% ruim boven het wettelijke minimum van een derde. Na de eerdere inhaalslag (in 2022 was 55% van de nieuwe commissarissen een vrouw) lijkt het percentage vrouwen in de RvC te stabiliseren.
(4.) De verschillen tussen de beurssegmenten blijven groot. De AEX-fondsen hebben met 26% het hoogste aandeel vrouwelijke bestuurders, tegenover 28% vorig jaar. De AScX-fondsen verkleinen hun achterstand: het aandeel vrouwen in de RvB stijgt van 14% naar 24%. Bij de AMX-fondsen daalt dit aandeel voor het tweede achtereenvolgende jaar, van 10% naar 9%. Bij de commissarissen loopt de AMX juist voorop met 49% vrouwen, gevolgd door de AEX (45%), de AScX (43%) en de lokale fondsen (37%).
(5.) Bij 26 ondernemingen zit ten minste één vrouw in de RvB. Daarmee hebben nog steeds 55 van de 81 ondernemingen (68%) uitsluitend mannelijke bestuurders. 76 ondernemingen (94%) hebben ten minste één vrouwelijke commissaris. Vijf ondernemingen hebben helemaal geen vrouwelijke bestuurder of commissaris.
(6.). Het aantal ondernemingen met ten minste een derde vrouwen in zowel de RvB als de RvC stijgt van 17 naar 21. Nedap en ABN AMRO delen de eerste plaats in de Female Board Index: bij beide ondernemingen is 57% van de gezamenlijke bestuurders en commissarissen vrouw. Nedap heeft 50% vrouwelijke bestuurders en 60% vrouwelijke commissarissen; bij ABN AMRO is in beide raden 57% vrouw. Een bijzondere vermelding is er voor Ahold Delhaize, het benoemde net vóór de publicatie van deze index, op 13 oktober 2026, twee vrouwen in de RvB, waardoor de RvB nu voor75% uit vrouwen bestaat.
(7.) 71 van de 81 ondernemingen (88%) voldoen aan het wettelijk quotum van ten minste een derde vrouw, tegenover 70 van de 82 ondernemingen (85%) in 2025. De tien ondernemingen die niet voldoen aan het wettelijke quotum zijn dus niet in overtreding omdat ze ook geen mannelijke commissarissen benoemden.
(8.) Van de tien ondernemingen die niet voldoen aan het quotum, hebben er negen dit jaar geen mannelijke commissarissen (her-)benoemd. OCI herbenoemde twee mannelijke commissarissen die langer dan acht jaar geleden benoemd waren, maar daarnaast werden ook twee (mannelijke) commissarissen namens de Ondernemingskamer benoemd. Reden om aan te nemen dat dit bedrijfaanspraak zou kunnen maken op de uitzonderingsgrond die de wet biedt.LINK:
https://a.storyblok.com/f/331657/x/5da5ba8f7f/femaleboardindex2026.pdf
TREFWOORDEN: Positieve actie
Arbeid - Werkgelegenheid
Vrouwen

Bedrijfsleven
Personeelsbeleid
CODE: 414.26

**TITEL: Ervaringen van onderwijsprofessionals met de invloed van de manosfeer op de sociale veiligheid binnen het onderwijs**
AUTEUR(S): Werkhooven, J.M. van
Eulderink, K.
UITGAVE: Amsterdam : Ipsos I&O, 2026
SAMENVATTING: Onderzoek verricht in opdracht van Stichting School & Veiligheid en de alliantie 'Worden Wie Je Bent' onderzoek naar de invloed van de manosfeer op de sociale veiligheid binnen het Nederlandse onderwijs. Met een enquête onder 487 onderwijsprofessionals uit primair, voortgezet, middelbaar beroeps en speciaal onderwijs is gekeken naar hun ervaringen met het gedrag van jongeren, de impact op jongeren, onderwijsprofessionals, sfeer en veiligheid, en behoeften van onderwijsprofessionals bij het omgaan met de manosfeer. Voortgezet onderwijs :Volgens bijna zes op de tien (58%) VO-onderwijsprofessionals is de omgang tussen jongens en meiden op hun school positief en respectvol. Toch neemt de helft (49%) maandelijks of vaker vrouwonvriendelijke grappen of opmerkingen waar van jongens richting meiden en lhbti+ leerlingen. Bijna acht op de tien (78%) denken dat jongens in enige mate beïnvloed worden door online content over mannelijkheid (drie op de tien (29%) denkt in redelijke tot sterke mate). Via open antwoorden geven onderwijsprofessionals aan dat dit gedrag zich vooral manifesteert in verwijzingen naar influencers zoals Andrew Tate, in traditionele opvattingen over rolverdelingen, en in een fixatie op geld, status en fitness. Onderwijsprofessionals konden aangeven hoe vaak zij bepaalde (mogelijk door de manosfeer beïnvloedde) uitspraken of gedragingen meekrijgen van jongens op school. Bijna vier op de tien (38%) VO-onderwijsprofessionals krijgen wekelijks of vaker algemene genderopvattingen en schadelijke uitingen mee. De helft (49%) krijgt wekelijks of vaker aandacht voor rijkdom-en fitness -onderwerpen mee. Een kleinere groep, ruim twee op de tien (22%), krijgt wekelijks of vaker manosfeer-specifieke concepten en jargon mee. Het goedpraten van geweld richting vrouwen komt zelden voor (4% maakt dit wekelijks of vaker mee).Onderwijsprofessionals zien dit gedrag in meerdere klassen en zou vooral worden vertoond door jongens met redelijk tot veel sociale status. Meer dan de helft (56%) van de VO-onderwijsprofessionals signaleert een toename van dit gedrag in de afgelopen vier jaar. Onderwijsprofessionals kiezen vaak als reactie voor het gesprek met de leerling(en), maar ervaren ook handelingsverlegenheid. Dat wordt vaak door tijdgebrek veroorzaakt, maar ook doordat sommige situaties ambigu zijn en volgens hen niet altijd expliciet problematisch, bijvoorbeeld omdat leerlingen ironisch of grappend spreken over de thematiek. Ze worstelen met de balans tussen corrigeren en open dialoog in ambigue situaties.
Impact op leerlingen en sociale veiligheid: invloed op pestgedrag;
Meiden, lhbti+ leerlingen én jongens voelen zich volgens onderwijsprofessionals soms tot vaak onveilig of oncomfortabel. Het gedrag dat mogelijk samenhangt met manosfeer-invloeden heeft volgens VO -onderwijsprofessionals vooral redelijke tot sterke negatieve invloed op verbale agressie (37%), onbegrip tussen meiden en jongens (37%), pestgedrag (31%) de (kwaliteit van) dialoog of dicussie in de klas (29%).Volgens de helft (52%) van VO-onderwijsprofessionals voelen meiden zich soms tot regelmatig onveilig of oncomfortabel door uitspraken van jongens (9% merkt dit regelmatig tot vaak).

Een grotere groep (59%) merkt dit bij lhbti+ leerlingen (22% merkt dit regelmatig tot vaak). Vier op de tien (39%) merkt dat jongens zich onveilig of oncomfortabel voelen door gedrag of uitspraken van andere jongens over hoe je een goede man zou moeten zijn (7% merkt dit regelmatig tot vaak).
Bijna vier op de tien (37%) VO-onderwijsprofessionals maken zich matige tot (zeer) ernstige zorgen over de invloed op jongens zelf. Drie op de tien (31%) maken zich matige tot (zeer) ernstige zorgen over de invloed op sfeer en sociale veiligheid op school. Als zorgpunten worden vooral de beïnvloedbaarheid van jongeren, de onzichtbaarheid van online invloeden en de verslechtering van de algemene sfeer op school genoemd. De ervaringen van VO-onderwijsprofessionals over gezagsverhoudingen in de klas laten een gemengd beeld zien. Ruim twee op de vijf (44%) professionals merken dat jongens de autoriteit van vrouwelijke docenten sneller in twijfel trekken, terwijl een derde dit juist niet ervaart.
Drie op de tien (29%) vrouwelijke VO-onderwijsprofessionals ervaren persoonlijk dat hun autoriteit wordt ondermijnd vanwege hun vrouw-zijn. Van de VO -onderwijsprofessionals die (ooit) weleens te maken hebben gehad met ondermijning van de autoriteit vanwege het vrouw-zijn en/of met seksistische opmerkingen (als man of als vrouw) geeft een op de zes (16%) aan dat dit in redelijke tot sterke mate hun gevoel van veiligheid op school beïnvloed,
Vier op de vijf (79%) VO-onderwijsprofessionals hebben een warme band met jongens. Drie op de vijf (58%) stellen dat jongens zich comfortabel bij hen voelen om over dingen te praten waar zij mee zitten. Toch voeren vier op de tien (40%) zelden tot nooit gesprekken over manosfeer -gerelateerde onderwerpen. Zes op de tien (62%) stellen dat er duidelijke sociale normen op school aanwezig zijn.VO-onderwijsprofessionals zien voor scholen vooral een rol om 1) algemene gesprekken met leerlingen te voeren over gelijkwaardigheid (70%), en om 2) mediawijsheid en kritisch denken te bevorderen (62%). Ook vindt de helft (52%) dat de manosfeer en gelijkwaardigheid tussen vrouwen en mannen in het burgerschapsonderwijs aan bod moeten komen. Een kleinere groep is van mening dat de manosfeer-beweging explicit besproken moet worden (37%).
Behoefte aan ondersteuning:  Tijd en gebrek aan kennis grootste belemmeringen
Meer dan de helft (55%) van de VO-onderwijsprofessionals heeft behoefte aan ondersteuning, vooral meer kennis over werkende aanpakken (33%) en praktische tools om collega's te ondersteunen (24%). Bij de uitvraag in welke vorm men dit wil ontvangen, geven ze de voorkeur aan een eenmalige workshop (46%) of intervisie met collega's (40%).De belangrijkste belemmeringen om met (de invloed van) de manosfeer om te gaan zijn tijdgebrek en werkdruk (40%), gebrek aan urgentiegevo
Verschillen tussen onderwijssectoren
De invloed van de manosfeer manifesteert zich verschillend in het primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO) en middelbaar beroepsonderwijs (MBO).Het VOspringt eruit als sector waar de invloed het meest zichtbaar is. VO-professionals signaleren vaker problematisch gedrag en maken zich meer zorgen. Zij zien minder positieve omgang tussen jongens en meiden/lhbti+ leerlingen, krijgen vaker vrouwonvriendelijke opmerkingen mee en observeren vaker dat jongens beïnvloed worden door online content. Ook de verschillende categorieën manosfeer-gerelateerd gedrag –van algemene genderopvattingen tot specifiek jargon –worden in het VO consequent vaker waargenomen dan in het PO en MBO. Tegelijkertijd is er in PO en MBO wel degelijk sprake van signalen die aandacht vragen.De omgang tussen jongens en meiden uit groep 7 en 8 is volgens PO -professionals positief en respectvol (68%). Drie op de tien (29%) nemen

maandelijks of vaker (vrouw)onvriendelijke grappen of opmerkingen waar richting meiden en twee op de tien (19%) richting lhbti+ leerlingen: dit is minder dan in het VO.PO-professionals rapporteren het minst vaak dat jongens elkaar beïnvloeden om zich 'mannelijk' te gedragen: een kwart ziet helemaal geen beïnvloeding, drie op de tien (31%) zien het regelmatig tot vaak. Volgens vier op de tien (39%) is deze beïnvloeding de laatste vier jaar toegenomen. Volgens meer dan de helft (53%) worden jongens enigszins beïnvloed door online content over mannelijkheid, een kwart (26%) zegt van niet en een op de vijf (21%) weet het niet.
De omgang tussen jongens en meiden op het MBO wordt eveneens als positief en respectvol ervaren (70%). Drie op de tien MBO-professionals (30%) nemen maandelijks of vaker (vrouw)onvriendelijke grappen of opmerkingen waar richting meiden en twee op de tien (19%) richting lhbti+ leerlingen. Volgens ruim een derde (36%) beïnvloeden jongens elkaar om zich 'mannelijk' te gedragen en volgens een even groot deel (37%) is deze beïnvloeding de afgelopen vier jaar toegenomen. Toch weten MBO-professionals vaak niet of jongens beïnvloed worden door online content over mannelijkheid (41%); de helft zegt wel dat jongens hier enigszins door beïnvloed worden.
LINK: https://www.ipsos-publiek.nl/wp-content/uploads/2026/08/Ipsos-IO-Manosfeer-St.-School-Veiligheid_Definitief.pdf
TREFWOORDEN: VO - Voortgezet onderwijs
Basisonderwijs (Primair-)
Pesten
Geweldpreventie
Onderwijsbeleid
Discriminatiebestrijding
Man/vrouwverschillen
Homoseksualiteit
Biseksualiteit
Transseksualiteit
Kinderen
CODE: 745.26

**TITEL: Evaluatie training selecteren zonder vooroordelen**
AUTEUR(S): Ven, K. van der
Pritsch, D.
UITGAVE: Amsterdam : SEO Economisch Onderzoek, 2024
SAMENVATTING: Onderzoek naar de 'Training Selecteren zonder Vooroordelen' (TCVZ). Dit is een training bedoeld voor HR functionarissen of andere medewerkers van organisaties die te maken hebben met werving en selectie. Dit onderzoek evalueert de training om te achterhalen of (medewerkers van) werkgevers de invloed van vooroordelen herkennen en de wervings- en sollicitatieprocedure anders inrichten om (onbewuste) arbeidsmarktdiscriminatie tegen te gaan. De Training Selecteren zonder Vooroordelen (TSZV) is een training bedoeld voor HR -functionarissen of andere medewerkers van organisaties die te maken hebben met werving en selectie. Door middel van verschillende modules leren zij (on )bewuste vooroordelen herkennen, en krijgen ze praktische oplossingen aangereikt om de invloed van de vooroordelen op de wervings- en selectieprocedures te verkleinen. De training is ontwikkeld door het College voor de Rechten van de Mens (het College) naar aanleiding van hun oordelen over discriminatie op de arbeidsmarkt. Op basis van de wetenschappelijke literatuur is achterhaald wat de effecten zijn van vooroordelentijdens werving en selectie en welke

maatregelen getroffen kunnen worden om de invloed van vooroordelen te verminderen. Deze kennis hebben ze vervolgens verwerkt in een training. De training wordt inmiddels gegeven door een groep professionele trainers, die onafhankelijk zijn van het College. Dit onderzoek evalueert de training om te achterhalen of (medewerkers van) werkgevers (de invloed van) vooroordelen herkennen en de wervings- en sollicitatieprocedure anders inrichten om (onbewuste) arbeidsmarktdiscriminatie tegen te gaan. TSZV is ontstaan als reactie op arbeidsmarktdiscriminatie en richt zich nu op medewerkers die te maken hebben met werving en selectie. De training beoogt bewustwording te bevorderen, behandelt juridische aspecten en biedt praktische oplossingen om discriminatie in werving en selectie te verminderen. Via bewustwording over de invloed van vooroordelen en de aanbeveling van gestandaardiseerde en objectievere sollicitatieprocedures probeert de training arbeidsmarktdiscriminatie te verminderen. In het onderzoek is door middel van een enquête onder deelnemers en verdiepende gesprekken met (oud-)deelnemers achterhaald wat de invloed is van de training op bewustwording enerzijds en op handelingsperspectief anderzijds. Op basis van de enquête is niet goed vast te stellen wat de impact van de training is, vanwege de lage aantallen. Aan de hand van verdiepende gesprekken lijkt de huidige training vooral van (positieve ) invloed op bewustwording over vooroordelen. Het is waardevol om erachter te komen dat ieder individu te maken heeft met onbewuste vooroordelen en hoe dit doorwerkt in de werving en selectie. De impact op handelingsperspectief is wisselend. Aan de ene kant geven de gesproken partijen aan dat de voorbereidende taken goed zijn uit te voeren, zoals het aanpassen van vacatureteksten, het vaststellen van relevante competenties en het bewustzijn waar vooroordelen het proces kunnen beïnvloeden. Aan de andere kant wordt ook aangegeven dat sommige onderdelen omslachtig, niet praktisch en/of tijdrovend zijn. Trainers zijn vanwege hun kennis en kunde een belangrijke factor in het duurzame succes van de training. De inhoud van de training wordt gewaardeerd, maar zou beter afgestemd kunnen worden op de deelnemers van de training. De praktische module zou verbeterd kunnen worden om het duurzame succes op dit vlak te ondersteunen. Dat kan middels een praktische hand-out met de belangrijkste lessen en valkuilen, of middels een meer intensieve vorm zoals een follow-up afspraak. Tijdens de follow-up kan de implementatie van de training in de dagelijkse praktijk besproken worden en kunnen vervolgstappen worden vastgesteld.
LINK: https://www.seo.nl/wp-content/uploads/2024/04/2024-10-Evaluatie-training-selecteren-zonder-vooroordelen.pdf
TREFWOORDEN: Werving & selectie
Arbeid - Werkgelegenheid
Discriminatie
Discriminatiebestrijding
Workshops & trainingen
Vooroordelen
CODE: 411.24

**TITEL: Psychosociaal welbevinden van Oekraïense vluchtelingen in Nederland. Factsheet 2026-8. Resultaten uit longitudinaal surveyonderzoek**
AUTEUR(S): Tamimy, Z.
Maliepaard, E.
UITGAVE: Den Haag : Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) - Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2026

SAMENVATTING: Factsheet over psychosociaal welbevinden van Oekraïense vluchtelingen in Nederland. Deze factsheet is gebaseerd op gegevens verzameld in twee grootschalige surveys onder Oekraïense vluchtelingen van 15 jaar en ouder die tussen 24 februari 2022 en 1 juli 2023 naar Nederland kwamen (LOCOV survey), op basis van een representatieve steekproef getrokken door het CBS.
Conclusies:
• De mentale gezondheid van Oekraïense vluchtelingen is achteruit gegaan ten opzichte van 2023; 65% kampt met depressie- en angstklachten en 28% ervaart (zeer) veel stress.
• Vooral vrouwen zoeken vaker dan twee jaar geleden hulp voor psychische klachten.
• Hulp voor psychische klachten wordt vooralsnog vaak vanuit de sociale omgeving verkregen. Maar, we zien ook een stijging in het aandeel mensen dat hulp kreeg via huisarts, psychiater of psycholoog.
• Sociaalcontact van Oekraïners neemt af en Oekraïners zijn relatief eenzaam ten opzichte van de Nederlandse bevolking.
• Ondanks dat Oekraïense vluchtelingen langer in Nederland verblijven, zien we geen stijging in sociaal contact met Nederlanders ten opzichte van 2023.
LINK: https://www.wodc.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2026/06/26/psychosociaal-welbevinden-van-oekraiense-vluchtelingen-in-nederland/factsheet-psychosociaal-welbevinden-van-oekraiense-vluchtelingen-in-nederland.pdf
TREFWOORDEN: Immigratie
Nederland
Vluchtelingen
Oost-Europeanen
Inburgering
Geestelijke gezondheid
Gezondheidszorg
CODE: 162.26

**TITEL: Ontwikkelingen in arbeidsmarktparticipatie en taalvaardigheid van Oekraïense vluchtelingen. Factsheet 2026-7. Resultaten uit longitudinaal surveyonderzoek**
AUTEUR(S): Nooitgedagt , W.
Oijevaar, H.
Enk, B. van
UITGAVE: Den Haag : Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) - Ministerie van Justitie en Veiligheid , 2026
SAMENVATTING: In deze factsheet wordt ingegaan op arbeidsparticipatie en het Nederlands taalniveau van Oekraïense vluchtelingen en wordt gekeken naar veranderingen die hebben plaatsgevonden tussen 2023 en 2025. Deze factsheet is gebaseerd op gegevens verzameld in twee grootschalige surveys onder Oekraïense vluchtelingen van 15 jaar en ouder die tussen 24 februari 2022 en 1 juli 2023 naar Nederland kwamen (LOCOV survey), op basis van een representatieve steekproef getrokken door het CBS. Belangrijkste bevindingen:
•Arbeidsparticipatie is hoog, zowel vergeleken met andere vluchtelingen als met de arbeidsparticipatie vóór het vluchten.
• Banen zijn nog wel op een laag niveau en er is hierin tussen 2023-2025 weinig veranderd. Een groot deel van de mensen werkte in Oekraïne op een hoger beroepsniveau dan in Nederland (62%).

• Werkende Oekraïense vluchtelingen zijn relatief tevreden met hun werk. Tegelijkertijd heeft een aanzienlijk deel te maken met ongunstige werkomstandigheden, zoals lichamelijk zwaar werk, zeer lange werktijden, of onveilige of ongezonde werkomstandigheden.
• Ondanks de hoge arbeidsparticipatie is er sprake van onbenut arbeidspotentieel: Vergeleken met de algemene bevolking zijn meer Oekraïners werkloos of semiwerkloos.
• De grootste obstakels bij het vinden van werk blijven, net als in 2023, het niet of nauwelijks spreken van Nederlands; zorg voor kinderen (vooral bij Oekraïense vrouwen); en een mismatch met de arbeidsmarkt.
• Nederlands spreken blijft voor de meeste Oekraïners moeilijk. Tussen 2023 en 2025 is er slechts in beperkte mate sprake van een verbetering in taalniveau.
LINK:
https://www.wodc.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2026/06/26/ontwikkelingen-in-arbeidsmarkt-participatie-en-taalvaardigheid-van-oekraiense-vluchtelingen/factsheet-arbeidsmarkt-participatie-en-taalvaardigheid-van-oekraiense-vluchtelingen.pdf
TREFWOORDEN: Immigratie
Nederland
Vluchtelingen
Arbeidsmigratie
Arbeid - Werkgelegenheid
Minderhedenbeleid
Etnische minderheden
Oost-Europeanen
CODE: 433.26

**TITEL: Literatuur- en DELPHI-studie culturele inclusie en doorstroom: Een onderzoek naar stimulerende factoren en interventies**
AUTEUR(S): Hulsegge, G.
Verhoef, H.
Thijs, C.
Maur, M. in der
Vooijs, M.
Hummel, L.
Emmert, S.
UITGAVE: Leiden : TNO, 2022
SAMENVATTING: Onderzoek dat ingaat op de vraag ‘Hoe kunnen werkgevers een Inclusieve werkomgeving realiseren voor mensen met een migratieachtergrond?’ Om werkgevers handvatten te bieden in het realiseren van een inclusieve werkomgeving, belicht dit onderzoek de volgende elementen: 1. Verrijking van de begripsbepaling: Wat verstaan we onder inclusie? 2. Factoren die samenhangen met inclusie: Hoe ziet een inclusieve werkomgeving eruit? 3. Interventies voor inclusie: Op welke manier kun je inclusie als werkgever realiseren? Deze vraagstukken worden beantwoord op basis van wetenschappelijke literatuur onderzoeken raadpleging van (wetenschappelijke) experts op het thema inclusie volgens de Delphi methode.
Uit deze literatuur- en Delphi-studie komen vele factoren en interventies naar voren die potentieel effectief zijn om de drie

onderzochte aspecten van inclusie – onderdeel uitmaken van de organisatie, jezelf kunnen zijn en doorstroom - te bevorderen. Ook blijkt het essentieel om tegelijkertijd verschillende interventies in te zetten, en dat het context afhankelijk is welkeinterventies het meeste zin hebben. Uit praktijkonderzoek blijkt verder dat de implementatie van D&I interventies erg lastig is voor organisaties, zeker om dit langdurig in te bedden in alle lagen van de organisatie. De huidige studie geeft richting welke interventies kansrijk zijn en welke in ieder geval ingezet dienen te worden. In toekomstig onderzoek is het van belang te bepalen hoe de interventies duurzaam ingezet kunnen worden, onder welke randvoorwaarden en hoe dat verschilt per context (type organisatie). Het is van belang organisaties concrete handvatten te bieden hoe ze interventies kunnen implementeren en hoe ze hiervoor draagvlak kunnen creëren in alle lagen van de organisatie. Ten slotte blijkt uit deze studie dat er binnen het onderzoeksveld verschillende perspectieven bestaan over wat inclusie precies behelst, wat de vergelijkbaarheid en het kunnen voortbouwen op elkaar onderzoek bemoeilijkt. Dit maakt het ook ingewikkeld om het gehele concept van inclusie te meten in organisaties. De meest uitgekristalliseerde methoden zijn het meten van ervaren inclusie op medewerkersniveau: zowel de ervaring onderdeel te zijn van het team/organisatie als de ervaren ruimte om jezelf te kunnen zijn.
LINK: https://publications.tno.nl/publication/34639775/G0uzmU/TNO-2021-R12739.pdf
TREFWOORDEN: Arbeid - Werkgelegenheid
Discriminatie
Werving & selectie
Discriminatiebestrijding
Etnische minderheden
Diversiteitsbeleid
CODE: 413.22